

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

“Ursäkta mig, vad betyder *anspråk*?”

En jämförande studie av gymnasieelevers
förståelse av akademiska ord

Johanna Helje

Specialarbete, SSA136, 15 hp
Ämne: Svenska som andraspråk
Vårterminen 2017
Handledare: Sofie Johansson

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka och jämföra i vilken grad gymnasieelever med olika språklig bakgrund i årskurs 1 på studieförberedande program förstår akademiska ord. De akademiska orden som testas är hämtade från gymnasieläroböcker i svenska, religion respektive samhällskunskap. Metoden som valts är en kvantitativ passiv enkät i form av ett ordförståelsetest konstruerat i Google Forms. De 23 testorden presenteras i en autentisk exempelmening från läroboken och testtagaren ska sedan välja ett av fyra alternativ som bäst beskriver vad testordet betyder. Såväl testord som distraktorer är akademiska ord som, i största möjliga mån, finns representerade i de aktuella läroböckerna. Utöver testorden finns ett antal frågor om informanten. Syftet med dessa frågor är att kunna analysera resultatet utifrån vissa faktorer. Totalt har 286 elever på olika gymnasieskolor besvarat enkäten. Bortfallet utgörs av tre enkätsvar. Informanterna delas in i tre grupper: L1, dvs. elever med svenska som modersmål (106 elever), L2, dvs. elever med ett annat/flera andra modersmål (126 elever) samt ”grupp 3” som består av elever som har BÅDE svenska OCH ett annat/andra modersmål (51 elever). Dessa tre gruppers resultat jämfördes sedan med varandra. Resultatet visar att elever med enbart svenska som modersmål förstår de akademiska orden i högre utsträckning, 67 % rätt i medeltal, än elever som har ett annat modersmål än/utöver svenskan. De två grupperna L2 och grupp 3 fick samma medeltal, 55 % rätt. De akademiska orden uppgår till ca 10 % av en skoltext. För att kunna tillgodogöra sig kunskap bör 98 % av orden i en text vara kända för läsaren. Följaktligen kan en bristande förståelse för de akademiska orden leda till en sämre kunskapsinhämtning. En huvudsaklig slutsats som kan dras av studien är att det föreligger en skillnad i förståelse av akademiska ord mellan olika elevgrupper beroende på språklig bakgrund. Detta kan i sin tur leda till en kunskapsklyfta mellan grupperna. Det är således viktigt att ämneslärare medvetet arbetar med de akademiska orden, inte bara ämnesspecifika ord, för att öka alla elevers förståelse och därmed även motverka en kunskapsklyfta mellan elevgrupper. Nyckelord: *ordförståelse, akademiska ord, skolord, modersmål, andraspråk*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	Bakgrund	1
1.2.	Syfte och frågeställning	2
2.	Teoretisk bakgrund och tidigare forskning	3
2.1.	Ordförrådets vikt	3
2.2.	Vad innebär det att kunna ett ord?	4
2.3.	Indelning av ord	5
2.4.	Akademiska ord och ordlistor	7
2.5.	Tidigare forskning om L2-inlärares förståelse av läromedelstexter	10
3.	Metod	11
3.1.	Kvantitativ testmetod	11
3.2.	Avgränsning gällande testorden	12
3.3.	Urval av informanter	13
3.4.	Svarsfrekvens och bortfall	14
3.5.	Frågor om informanternas bakgrund	15
3.6.	Material för testkonstruktion	15
3.7.	Genomförande och analys	19
4.	Resultat	20
4.1.	Indelning av informanterna	20
4.2.	Språklig bakgrund	20
4.2.1.	Medelvärden utifrån språklig bakgrund	20
4.2.2.	Individuella skillnader	21
4.3.	Startålder inom L2 och grupp 3	21
4.3.1.	Startålder inom L2	21
4.3.2.	Startålder inom grupp 3	22
4.4.	Skolämnet svenska eller svenska som andraspråk	22
4.5.	Ordförståelsen hos samtliga informanter	24
4.6.	Ordförståelsen i de tre grupperna	25
5.	Diskussion och slutsats	28
5.1.	Ordförståelsen utifrån språklig bakgrund	28

5.2.	Skillnader i ordförståelse inom L2- och grupp 3-elever	29
5.2.1.	Startålderns betydelse.....	29
5.2.2.	Svenskämnets betydelse för förståelsen	30
5.3.	Svåra respektive lätta akademiska testord	30
5.4.	Konsekvenser för gruppernas kunskapsinhämtning	32
	Litteraturförteckning.....	34
	Bilagor	39
	Bilaga 1 <i>Tabell 9. Redovisning av de 23 testordens kontext, betydelse och eventuella mångtydighet .....</i>	39
	Bilaga 2 <i>Tabell 10. Enkätordens (dvs. ordstammens) frekvens i läromedlen. ....</i>	45
	Bilaga 3	50
	<i>Enkäten med de 23 akademiska testorden. ....</i>	50

1. Inledning

I detta avsnitt presenteras val av ämne, syfte och frågeställningar. Dessutom ges en definition till akademiska ord, vilka kommer att vara i fokus i denna studie.

1.1. Bakgrund

För att förstå läromedelstexter och kunna tillgodogöra sig kunskap är elevens ordförråd av största betydelse (Nation 2001). I mitt arbete som svenska som andraspråkslärare på gymnasienivå får jag ofta elevfrågor som gäller betydelsen av olika ord. När vi t ex läser och diskuterar en text tillsammans är det självklart att vi ägnar textens ord stor uppmärksamhet. Det jag också har noterat, när det gäller ords betydelse, är att mina elever i svenska som andraspråk (hädanefters benämnt sva) ofta undrar över ord - vilket belyses i elevcitaten i uppsatsens titel - som de kommit i kontakt med i andra ämnen. Kanske tycker sva-eleverna också att det är lättare att fråga sin sva-lärare om dessa ord, än att ta det med ämnesläraren i helklass mitt bland sina svenska klasskamrater? Det kan röra sig om ord i en uppgiftsinstruktion i naturkunskap eller samhällskunskap, utan att för den sakens skull vara ämnesspecifika ord. Exempel på sådana ord är "belysa", "utgöra" eller "upprätthålla". En hypotes är att ämnesläraren har förklarat nya ämnesspecifika ord och begrepp som är relevanta för uppgiften men inte tänkt på att det kan finnas andra ord i instruktionen som vållar problem för vissa elever. Dessa ord kan kallas *allmänna skolord* eller *akademiska ord* och definieras som typiska i skolkontext och läromedelslitteratur (Kanebrant et al 2015). Fortsättningsvis i denna studie kommer dessa ord att refereras till som akademiska ord.

Man kan då undra om dessa akademiska ord är lika svåra eller lätta för alla, oavsett språklig bakgrund? Kan det möjligtvis vara så att sva-elever, det vill säga elever med andra modersmål än svenska, möter större problem här? I denna kontext väcktes således min nyfikenhet kring gymnasieelevers förståelse av akademiska ord.

En elevs ordförråd, utöver t ex förförståelse och tidigare kunskap om ämnet, är något som kan påverka graden av förståelse av en läromedelstext. För att kunna ta till sig ny kunskap i ett skolämne på gymnasiet behöver eleven, utöver det vardagliga ordförrådet och kännedom om nya begrepp och termer som hör till det specifika området, även kunskap om den typ av ord som återkommer i flera olika skolämnena, alltså de akademiska orden. Forskning har visat (Nation 2001) att för att öka sin förståelse av en läromedelstext är det viktigare att lära sig de akademiska orden än att utöka sitt ordförråd med de mest frekventa orden (Nation 2001). Följaktligen har de akademiska orden stor betydelse när det gäller att förstå läromedelstext.

Den här uppsatsen kommer att fokusera på den receptiva förståelsen av akademiska ord hos gymnasieelever med olika språklig bakgrund. Med receptiv förståelse avses här förmågan att definiera ett ord med hjälp av synonymer.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka och jämföra hur gymnasieelever på teoretiskt program i årskurs 1 med svenska som modersmål (L1), svenska som andraspråk (L2) samt svenska som ett av sina modersmål (här kallad ”grupp 3”) förstår ett antal akademiska ord hämtade från läroböcker i tre gymnasiegemensamma ämnen i

årskurs 1. Studien söker svar på följande tre frågeställningar:

- (1) I vilken utsträckning förstår gymnasieelever i årskurs 1 med olika språklig bakgrund akademiska ord i läromedelstext?
- (2) Finns det någon skillnad i ordförståelsen mellan L2- och grupp 3-elever utifrån startålder för inläring av svenska respektive val av svenskämne?
- (3) Vilka av de testade akademiska orden är svårast respektive lättast att förstå för de tre olika elevgrupperna?

2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

2.1. Ordförrådets vikt

Hur väl en elev förstår en text är starkt avhängigt av elevens ordförråd. Ju större ordförråd desto högre förståelse av texten (Golden 2006:115, Enström 2004:178). För att en läsare ska kunna förstå en text bör 95-97 % av orden vara kända för läsaren och för att kunna inhämta kunskap bör 98 % av orden vara kända (Nation 2001:145-148).

Enligt flera studier (Goulden et al. 1990, i Nation 2001:9) kan man säga att en utbildad person behärskar ca 20 000 ordfamiljer i sitt modersmål. En ordfamilj består av ett huvudord ("boll") med dess böjningar ("bollarna"), avledningar ("att bolla") och sammansättningar ("bollsport") (Nation 2001:11). En ordfamilj kan bestå av flera lemman. Ett *lemma* består av ett huvudord ("säga"), dess böjda former ("sade") samt förkortningar av dessa former ("sa") (Nation 2001:10). I svenska definieras ett lemma som bestående av ett huvudord som kan skilja sig från andra lemman vad gäller böjningsform eller ordklass; substantivet *bok* och verbet *springa* har två olika lemman eftersom de ändrar böjningsform och ordklass: *bok-böcker/bok-bokar* resp. *springa-sprang/springa-springan* (Svensén 2004:116-118). De första åren lär sig ett barn ca 1 000 ordfamiljer/år på sitt modersmål. Detta går att uppnå för en L2-inlärare men det är inte lätt menar Nation (2001:9). En vanlig skattning av hur många ord ett L1-barn som börjar skolan behärskar är 8 000 - 10 000 ord. Därefter lär sig barnet i genomsnitt ca 3 000 ord på modersmålet per år under skoltiden (Viberg 1993:37). Hur många ord en talare behärskar eller hur många som krävs i olika situationer verkar det dock inte finnas några entydiga forskningsresultat om. Man bör behärska 40 000 ord för att kunna läsa en svensk dagstidning med god förståelse (Viberg 1988:216 i Enström 2004:172), en välutbildad vuxen person behärskar mellan 50 000 och 250 000 ord (Aitchison 1987 i Enström 2004:172) och för att klara studier på universitetet bör en L2-talare ha ett ordförråd på ungefär 10 000 ord (Henriksen, 1995:13f. i Enström 2004: 173).

Graden av ordförståelse vid inläring är, som redan nämnts, mycket viktig. Men är alla ord lika viktiga? En föreställning när det gäller ordförrådet i ett L2-språk är

att man utgår från att alla ord är lika viktiga för inläraren. Det skulle följaktligen betyda att ju fler ord L2-inläraren kan desto större blir förståelsen vid läsningen av en text. Nation (2001:9) hävdar dock att så inte alltid är fallet. Han hänvisar till studier (se avsnitt 2.3. - 2.4.) som ger vid handen att vissa ord är mer användbara än andra när det till exempel gäller läsningen av akademiska texter - och det är de så kallade akademiska orden. Även Enström (2004:176) menar att man kan förutsätta att L2-elever lär sig de nya ämnesrelaterade orden samtidigt som sina svenska klasskamrater och att det som L2-elever istället bör fokusera på är att utöka sitt ordförråd gällande ”mindre frekventa ämnesoberoende ord samt mindre frekventa vardagliga ord” (2004:176). Tilläggas kan att all ordinläring med största sannolikhet hör samman och för att lära sig de ämnesrelaterade orden måste L2-eleven förstå såväl akademiska ord som mer frekventa ord.

2.2. Vad innebär det att kunna ett ord?

Förståelsen av ett ord kan delas in i *receptiv* respektive *produktiv* kunskap (Nation 2001:24). Den receptiva förmågan innefattar att lyssna och läsa medan den produktiva förmågan handlar om att tala och skriva. Dock finns det vissa frågetecken här; om en inlärare kan ett ord och skulle kunna använda det (till exempel en svordom) men av olika skäl väljer att aldrig använda det aktivt – är det då en del av det aktiva eller det passiva ordförrådet? (Nation 2001:30) I allmänhet brukar det sägas att den receptiva förståelsen är lättare än den produktiva förmågan men varför är inte klarlagt (Nation 2001:28). I nedanstående modell, se tabell 1, tas tre aspekter av ett ord upp: form, betydelse och användning (Nation 2001:27).

Tabell 1. Tre aspekter av ett ord. Fritt översatt ifrån Nation (2001:27).

		Receptiv/ produktiv	
Form	Tal	R	Hur låter ordet?
		P	Hur uttalas ordet?
	Skrift	R	Hur ser ordet ut?
		P	Hur skrivs och stavas ordet?
	Morfologi	R	Vilka delar av ordet kan urskiljas?
		P	Vilka delar behövs för att uttrycka den avsedda betydelsen?
Betydelse	Form och betydelse	R	Vilken betydelse förmedlar formen i fråga?
		P	Vilken form kan användas för att uttrycka den avsedda betydelsen?
	Begrepp och referenter	R	Vad ingår i det aktuella begreppet?
		P	Vad kan begreppet referera till?
	Associationer	R	Vilka andra ord kommer vi att tänka på?
		P	Vilka andra ord (synonymer) kan användas istället för detta ord?
Användning	Grammatiska funktioner	R	I vilka konstruktioner förekommer ordet?
		P	I vilka konstruktioner ska ordet användas?
	Kollokationer	R	Vilka ord eller typer av ord förekommer i kombination med det aktuella ordet?
		P	Vilka ord eller typer av ord ska användas i kombination med det aktuella ordet?
	Begränsningar i användning (register, frekvens)	R	Var, när och hur ofta kan vi förvänta oss att möta ordet?
		P	Var, när och hur ofta kan vi använda ordet?

I tabellen ovan visas tre aspekter av ett ord, det vill säga form, betydelse och användning (Nation 2001:27). Som framgår av tabellen kan varje aspekt innehålla en receptiv och en produktiv kunskap. I den här undersökningen ligger fokus på den receptiva förståelsen vad gäller betydelsen. Med förståelse i testet avses här förmågan att definiera ett ord utifrån synonymer.

2.3. Indelning av ord

Nedan återfinns en ordindelning publicerad i Kanebrant et al. (2015). De ord som kommer att vara i fokus i denna studie är orden i kategori 3, ”genretypiska ord (skolord/akademiska ord etc.)”. Det är dessa ord som återkommer i olika ämnen i

gymnasieskolan och som eleverna därmed är betjänta av att kunna. Med ord avses i denna studie även uttryck, till exempel “i viss mån”, “i själva verket”.

Tabell 2. Ordindelning

	Ordkategori	Förklaring	Exempel (från läromedel i mellan- och högstadiet)
Ämnesneutrala ord			
1	De vanligaste orden	De vanligaste orden vilka finns i alla texter	Person, sol, springa, prata, trevlig, snabb
2	Mellanfrekventa-ovanliga ord	Mindre frekventa ord över de 2000 vanligaste orden i olika typer av texter.	Besvikelse, förstå, besluta, desperat, knappast
3	Genretypiska ord (skolord/akademiska ord etc.)	Akademiska ord i skolkontext och andra genretypiska ord	Förklaring, utveckling, överväga, bestå av
Ämnes/domänspecifika ord			
4	Vardagliga ord (homonymer)	Ord som har en vardaglig betydelse men också en ämnes- eller domänspecifik betydelse.	Tryck (av tidningar), tryck (lufttryck), ledare (religiös/politisk), ledare (elektrisk), tangent (på piano), tangent (matematiskt begrepp), bråk (slagsmål), bråk (matematiskt begrepp)
5	Ämnes-/domäntypiska	Ord som är gemensamma för texter av samma karaktär, t ex naturvetenskapliga texter.	Rörelse, strålning, förorening
6	Ämnes-/domänspecifika	Ord som ofta uppträder som unika ord i ämnes- eller domäntypiska texter. T.ex. fackord i en biologitext.	Assimilering, matsmältning, fotosyntes.

Som framgår av tabellen ovan finns det tre grupper av ämnesneutrala ord (Kanebrant et al. (2015)). De som är intressanta i den här studien är de genretypiska orden där akademiska ord i skolkontext återfinns.

Ytterligare en ordindelning är den som Nation gör i studien av "the academic reading text" där han delar in orden i fyra kategorier. Här följer en redogörelse av hans indelning samt definition av de olika ordtyperna (Nation 2001: 11-12):

- 1) *Högfrekventa ord* utgör ca 80 % av orden i texten. Det är till exempel grammatiska ord som "in, for, the, of, a" eller innehållsord såsom "government, forest, production" .
- 2) *Akademiska ord* står för ca 9 % av orden. Det är ord som är gemensamma för texter inom olika ämnen, t ex "policy, phase, sustained"
- 3) *Tekniska ord* utgör ca 5 % av textens ord. Denna kategori innehåller specifika ämnesord som tydligt hör till det aktuella området. T ex: "rimu", "podocarp".
- 4) *Lågfrekventa ord* utgör ca 5 % av orden i textmaterialet. Denna kategori innehåller bl a egennamn, ämnesord från andra ämnesområden än det aktuella eller ord som inte fanns med bland de högfrekventa orden. Exempel här är "pioneering", "pastoral".

2.4. Akademiska ord och ordlistor

För att lyckas med studier i skolan är det alltså av avgörande vikt att behärska de allmänna skolorden, dvs. det akademiska ordförrådet (Vacca och Vacca 1996; Corson 1997; Biemiller 1999; Nagy och Townsend 2012 – nämnda i Gardner och Davies 2014:305). Detta gäller för såväl modersmålstalare som för nya inlärare av ett språk samt på alla utbildningsnivåer (bl.a. Vacca och Vacca 1996; Schmitt et al. 2011, i Gardner och Davies 2014:305). Att inte tillräckligt behärska den akademiska vokabulären kan också vara en förklaring till att elevgrupper från i synnerhet ekonomiskt utsatta grupper samt elevgrupper med ett annat modersmål får sämre studieresultat än sina klasskamrater (bl.a. Hart och Risley 1995; Townsend et al. 2012, nämnda i Gardner och Davies 2014:305).

När det gäller att definiera akademiska ord har det dock ifrågasatts om det alls är genomförbart eller meningsfullt, då akademiska ord kan ändra betydelse när de används i olika ämnen (Hyland och Tse 2007, i Gardner och Davies 2014:310). Det

kan även vara så att de akademiska orden förekommer bland högfrekventa allmänna ord och att det därför inte skulle vara fruktbart att placera dem i en särskild akademisk ordlista när de alltså samtidigt återfinns bland de allmänna orden (Hancioglu et al. 2008; Neufeld et al. 2011 i Gardner och Davies 2014:310). Gardner och Davies (2014:310) menar dock att det snarare är förväntat att många av de akademiska orden återfinns bland de högfrekventa orden och att det i sig inte utgör något problem. Att ett ord har många betydelser är något som gäller många ord i allmänhet och kan inte föranleda att man inte skulle försöka definiera de akademiska orden. Det finns trots allt mycket forskning som tyder på att ett akademiskt ordförråd avsevärt bidrar till lyckade studier (Townsend et al. 2012 i Gardner och Davies 2014:310) och därför är det mer angeläget att fortsätta försöka definiera de akademiska orden, och sammanställa dem i ordlistor, än att inte göra det (Gardner och Davies 2014:311).

Ett exempel på listor med akademiska ord är Gardners och Davies *Academic Vocabulary List* (2014), förkortad *AVL*, som bygger på en korpus bestående av mer än 120 miljoner ord från akademiska texter publicerade i USA från nio olika vetenskapliga discipliner. *AVL* utgår från *lemman* (Gardner och Davies 2014:312).

Ytterligare en ordlista är *Academic Word List*, förkortad *AWL*, av Coxhead (1998) (nämnd i Nation 2001:12) som innehåller 570 akademiska ordfamiljer. Nation menar att denna ordlista, trots sitt ringa omfång, är mycket viktig för inlärare som vill ägna sig åt akademiska studier. Ordlistan tar inte upp högfrekventa ord utan ord som tillhör det formella ordförrådet och som förekommer ofta i flera olika typer av ämnestexter (Nation 2001:12). Nämnas bör att när Nation talar om "ord" så avses *ordfamiljer* - till skillnad från *Den svenska akademiska ordlistan* och *AVL* som arbetar med *lemman* (se nedan).

En svensk version av ordlista med akademiska ord är *Den svenska akademiska ordlistan* (Jansson et al. 2012). Denna ordlista innehåller 652 vanligt förekommande ord från en korpus på drygt 25 miljoner ord bestående av avhandlingar och publicerade artiklar från humaniora och samhällsvetenskap. Med ord i denna ordlista avses *lemman*.

Nation (2001:17) redogör vidare för en studie av Sutarsyah, Nation och Kennedy (1994) gjord utifrån en fackbok i ekonomi. Liknande proportioner i ordfördelningen

som i studien av "the academic reading text" (se avsnitt 2.3.) framkom här; högfrekventa ord utgör 82,5 % av texten, de akademiska orden utgör 8,7 % av texten och övriga ord står för 8,8 % av orden. I ytterligare en liknande studie gjord av Coxhead (1998), nämnd av Nation (2001:13), står de akademiska orden för 10 % av alla ord i den akademiska texten. Sammanfattningsvis kan man se att de akademiska orden, enligt ovan nämnda studier, utgör 8,7 - 10 % av orden. Det betyder att om en inlärare kan dessa ord (se avsnitt 1.1.) så ökar förståelsen av texten med samma procent. Omvänt betyder det följaktligen att utan en förståelse av de akademiska orden blir sammanhanget svårare att förstå.

Nation (2001:17-18) menar vidare att om en inlärare kan 2000 högfrekventa ord (dvs. ordfamiljer, som nämnts ovan) så kommer ändå 20 % av orden i en akademisk text att vara okända. Om inlärares däremot, utöver de 2000 högfrekventa orden, behärskar den vokabulär som förekommer i AWL, kommer endast 10 % av orden att vara okända för inlärares. Om inlärares, istället för att lära sig de akademiska orden, utökar sitt ordförråd till 3000 av de högfrekventa orden, så hjälper inte det lika bra vid läsningen av akademiska texter jämfört med att lära sig de 570 akademiska orden (dvs. ordfamiljer) från AWL. Ökningen med 1000 av de vanligaste orden ökar bara förståelsen med 4,3 % vid läsningen av akademiska texter, vilket ska jämföras med en ökning av 10 % vid tillägnandet av de akademiska orden (Nation 2001: 17-18). Det betyder alltså att det i detta sammanhang är viktigare för en inlärare att öka sitt akademiska ordförråd med 570 ord än att öka sin kunskap av högfrekventa ord med 1000 ord. Detta bekräftar således att vissa ord är viktigare än andra.

Utifrån ovan nämnda undersökningar kan man dra slutsatsen att de ord som återkommer mest frekvent i läromedelstexter, förutom de högfrekventa orden, måste vara de akademiska orden, eftersom dessa är gemensamma för de olika ämnena. En svenska som andraspråksinlärare (sva-inlärare) som lär sig de akademiska orden kan följaktligen ha nytta av dessa i samtliga sina skolämnen. Därför är detta en intressant ordgrupp att studera närmare.

2.5. Tidigare forskning om L2-inlärares förståelse av läromedelstexter

I undervisningssituationer tycks det vara vanligt att läraren enbart förklarar de ämnesspecifika/fackliga orden i läroboken (Golden 2006:117). Dessa ord och begrepp är nya för samtliga elever i klassen, oavsett deras modersmål. Vad många lärare inte tänker på är att det dock inte bara är det ämnesspecifika nya ordet som kan vålla problem för en elev med svenska som andraspråk, utan även de ord som används för att förklara det nya begreppet. Dessa förklarande ord kallas av Golden (2006) för *icke-fackord* och av Gimbel (1995, i Golden 2006:117) för *förfackliga ord*. I en dansk studie av Jørgensen (1984, i Golden 2006:118), vilken undersökte hur pakistanska och turkiska barn mellan 8 och 18 år i Danmark förstod bland annat läromedelstexter, konstaterar Jørgensen att många ord var okända för barnen - men att det största problemet var att de okända orden antagligen förutsattes vara kända för dem. Det betyder med andra ord att lärare inte är medvetna i tillräckligt hög grad om att det kan finnas andra ord i en lärobok än de ämnesspecifika som behöver uppmärksammas.

Vidare har Gimbel undersökt hur danska respektive turkiska femteklassare i Danmark förstod fackord från läroböcker i historia, biologi och geografi. Resultatet visade att de danska barnen svarade rätt i 42 % av fallen medan de turkiska barnen enbart svarade rätt i 15,6 % av fallen. Intressant är att Gimbel också kunde konstatera att en stor andel av de förfackliga orden (se ovan) var okända för de turkiska barnen. Dessutom tenderade L2-barnen i undersökningen att vid felsvar gissa betydelsen av ett ord utifrån en ljudmässig eller visuell likhet, till exempel "gräs" - "gräns", medan de danska barnen oftare gissade utifrån en innehållsmässig likhet, t ex "frost" = "det kan vara is, sådant man glider på". I studien framkom också att de turkiska barnen oftare sa att de inte visste svaret, till skillnad från de danska barnen som vågade gissa i högre utsträckning. Med andra ord hade de turkiska barnen inte utvecklat en strategisk kompetens i sitt andraspråk (Gimbel 1998, i Golden 2006:118-119).

En annan studie som tar upp L2-elevs läsning av läromedel är Olvegårds avhandling om lärobokstext i historia i gymnasieskolan (2014). Avhandlingen är en kvalitativ studie som rymmer två delstudier. I den första görs en språkanalys av fem

läroböcker i historia och i den andra studien genomförs textsamtal med elva elever om dessa lärobokstexter. Studien visar att andraspråkselever möter svårigheter i läsningen av historieböckernas texter. Det som bland annat utgör svårigheterna är ämnesspecifika ord som är relativt lågfrekventa i allmänspråket (t.ex. ord som ”herravälde”, ”fördrag” och ”ättlingar”), liksom mer skriftspråkliga ämnesneutrala ord som förekommer generellt i mer formellt språkbruk (t.ex. ord som ”strävan”, ”expansion” och ”exploatera”), nominaliseringar och passiva konstruktioner med utelämnad agent (Olivegård 2014:232). Något som skulle hjälpa L2-eleverna att nå målen i skolämnena är en språkstöttande undervisning, där man till exempel talar om innehåll och språk i lärobokstexter (Olivegård 2014:234).

3. Metod

I föreliggande studie har en kvantitativ ansats använts. För att besvara frågeställningarna genomförs en enkätstudie i form av ett webbaserat frågeformulär. Nedan redogörs för de metodologiska val som har gjorts i uppsatsen, val av informanter och testets konstruktion och genomförande.

3.1. Kvantitativ testmetod

För att undersöka och kunna jämföra gymnasieelevers receptiva förståelse av ett antal akademiska ord har den kvantitativa enkätmetoden valts. Man hade även kunnat studera elevers ordförståelse med hjälp av en kvalitativ metod men för att kunna jämföra data från de olika grupperna (L1, L2 och grupp 3) har den kvantitativa metoden valts. Det finns olika testmetoder för att undersöka inlärares ordkunskap. Ett test kan vara passivt, vilket innebär att informanten, bland flera alternativ, ska välja rätt beskrivning som definierar testordet. Denna testmetod kallas ”recognition test”, vilket på svenska kan beskrivas som igenkänningstest (Milton

2009:74). Ett test kan även vara aktivt, då informanten själv ska producera ett ord ("recall test", Milton 2009:74) som motsvarar en given förklaring. I föreliggande studie har ett passivt test i form av ett webbaserat frågeformulär i Google Forms använts som metod för datainsamling. Fördelarna med ett webbaserat test är att det är tidsbesparande, inte kräver något (stort) ekonomiskt utlägg, medger en snabbare datahantering då datan sparas direkt, är miljövänligt samt gör det möjligt att genomföra enkäten inom ett större geografiskt område (Descombe 2014:37).

Det har varit en strävan att utföra testet på samma sätt vid varje tillfälle. Till exempel har situationen alltid varit en klassrumssituation, eleverna har inte fått kännedom om enkätens innehåll i förväg och de givna svarsalternativen att välja bland förenklar en jämförelse av elevernas resultat till skillnad från om det hade varit upp till eleven att med egna ord formulera betydelsen av det aktuella testordet (för testorden, se bilaga 3). Fördelen med ett test med givna svarsalternativ är att det underlättar en jämförelse av resultaten mellan olika grupper och ökar studiens reliabilitet (Milton 2009:75). I detta fall handlar jämförelsen om den passiva ordkunskap, dvs. elevernas förståelse av akademiska ord. De tre grupper som jämförs är, som tidigare nämnts, L1-elever, L2-elever samt elever med både svenska och ett annat/andra modersmål (som här benämns "grupp 3").

3.2. Avgränsning gällande testorden

Enkäten omfattar 23 akademiska testord. Anledningen till att denna studie inte fokuserar på de högfrekventa orden, vilka ju är de allra viktigaste att lära sig (Nation 2001:16), är mitt antagande att de flesta sva-elever på gymnasiet redan behärskar en stor del av det grundläggande svenska språket. Antingen har eleverna gått i svensk skola före gymnasiet eller så har de börjat på ett språkintruktionsprogram. Först när de bedöms klara studier på ett nationellt gymnasieprogram kan de få fortsätta till ett sådant. Min teori är därmed att de redan behärskar grunderna, dvs. en stor del av det högfrekventa ordförrådet. För att lyckas med studierna på gymnasienivå behöver elever dock kunskap om det akademiska ordförrådet, vilket kommer att studeras i denna undersökning.

3.3. Urval av informanter

Undersökningspopulationen i denna studie är elever med svenska respektive andra språk som modersmål, vilka går i årskurs 1 på ett nationellt studieförberedande gymnasieprogram. Valet av gymnasienivå baseras på utgångspunkten att läromedelstexter på denna nivå innehåller ett mer formellt och akademiskt språk, jämfört med grundskolans texter. Det är då intressant att se i vilken grad elever på gymnasienivå förstår de akademiska ord de nu möter.

Ur ett pedagogiskt perspektiv är det angeläget att fånga upp eventuella svårigheter hos elever så tidigt som möjligt under en utbildning. Därför riktar sig enkäten till elever som går i årskurs 1 på gymnasiet. Det torde vara svårare för åk 1-elever att förstå akademiska ord jämfört med åk 2- och åk 3-elever som hunnit stöta på fler av orden under sin gymnasietid. Första året på gymnasiet utgör en viktig grund för de fortsatta studierna och om det visar sig att elever inte behärskar de akademiska orden i tillräcklig hög grad i årskurs 1 finns det möjlighet att arbeta med pedagogiska insatser innan eleven tar studenten. För att, utifrån studiens resultat, kunna diskutera konsekvenser samt i viss mån konkreta åtgärder att vidta inom gymnasietiden, föll alltså valet på årskurs 1-elever.

När det gäller vilken gymnasieinriktning informanterna går, har det varit ett medvetet val att inte ha för snäva kriterier här; i svenska som andraspråksgrupper kommer ofta eleverna från blandade program, varför det hade varit en begränsning att endast välja elever från ett visst program. Den enda begränsning som gjordes var att studien skulle omfatta elever som går på ett nationellt studieförberedande gymnasieprogram i åk 1. Även elever på yrkesförberedande program stöter på akademiska ord i sina läromedel men av praktiska skäl har urvalet begränsats till elever från studieförberedande program; det har helt enkelt varit lättare att få kontakt med sva-elever som läser teoretiska program. Informanterna delas in i tre grupper (se avsnitt 1.1.), vilkas resultat kommer att jämföras med varandra.

3.4. Svarefrekvens och bortfall

Ju fler som svarar på en enkät desto mer tillförlitligt blir resultatet. För att öka svarefrekvensen finns det faktorer som har visat sig vara av betydelse, däribland att göra ett så exakt val av respondenter som möjligt samt att undvika sådant som kan avskräcka respondenterna från att delta (Denscombe 2014:49). Valet av testtagare i denna studie har definierats (se avsnitt 3.2.) med utgångspunkt i undersöknings syfte; för att undersöka förståelsen av akademiska ord hos gymnasieelever i åk 1 har följaktligen dessa elever fått utgöra urvalsram. Väl i klassrummet lyftes det fram att enkäten var anonym och enkel att fylla i genom att klicka i *ett* av fyra alternativ, dvs. det alternativ som bäst förklarar testordets betydelse. Dessutom poängterades att resultaten skulle kunna användas för att, i förlängningen, förbättra kvaliteten på undervisningen, något som alltså kan komma elever i allmänhet till nytta. Att nämna denna typ av information kan uppmuntra potentiella respondenter att delta (Denscombe 2014:51), vilket också alla tillfrågade elever gjorde. Svarefrekvensen blev alltså mycket hög.

Något som kan ha påverkat utfallet vid ett av undersökningstillfällena, men som är svårt att påvisa, är det faktum att eleverna fick lov att lämna klassrummet då de var klara. Det föreligger då en risk att någon elev, som i själva verket hade behövt mer tid, skyndar sig genom enkäten och svarar ogenomtänkt när han/hon ser att klasskamraterna lämnar salen. Vid nästa enkätstillfälle var det därför uttalat att eleverna skulle sitta kvar vid sina bänkar och vänta i tysthet när de var klara.

Bortfallet består av tre enkätsvar. I två av dem har eleverna angett att de har svenska som modersmål, och inga andra språk utöver det (dvs. tillhörande gruppen L1), men de har ändå kryssat i att de läser svenska som andraspråk. Dessa motstridiga uppgifter gör det svårt att med säkerhet veta vilken jämförelsegrupp elevens svar tillhör och har därför tagits bort. Det tredje enkätsvaret i bortfallet tillhör en elev som inte valt ett av de sju alternativen för teoretiska program utan kryssat i "annat program". Det kan då röra sig om ett yrkesförberedande program och eleven skulle då falla utanför urvalskriterierna (se avsnitt 3.2.). För säkerhets skull har svaret därför tagits bort. Sammanfattningsvis har 283 svar av 286 kunnat användas, vilket ger en svarefrekvens på 98,6 %.

3.5. Frågor om informanternas bakgrund

Testet fylls i anonymt men för att kunna dra slutsatser utifrån resultatet ställs några frågor till eleven innan ordtestet börjar. Frågorna gäller skola, gymnasieprogram, ålder, kön, modersmål (frivillig fråga), om eleven är född i Sverige, när eleven började lära sig svenska samt om eleven läser svenska som andraspråk i skolan. Dessa bakgrundsfrågor har till syfte att möjliggöra en jämförelse mellan grupperna samt att diskutera faktorer som kan ligga till grund för ett visst utfall.

När det gäller frågan om modersmål har ingen definition av detta begrepp skrivits med utan elevens egen tolkning av ordet modersmål har legat till grund för hur hen har besvarat denna bakgrundsfråga. Vissa elever har kryssat i att de har flera modersmål, varav svenska är ett, men att de var 6 år eller äldre (totalt 7 st. i grupp 3) vid starten för svenskstudierna. Eventuellt kan en vid tolkning från elevens sida av begreppet ”modersmål” ligga till grund för detta svar. En annan tänkbar förklaring kan vara att eleven har svenska som modersmål men har bott utomlands under de tidiga uppväxtåren och då inte övat på svenska ”på riktigt” förrän vid återflytten till Sverige. Oavsett anledning har eleven de facto kryssat i alternativet ”Mitt modersmål är svenska OCH ett annat/andra språk” och följaktligen har elevens enkätsvar räknats till grupp 3.

3.6. Material för testkonstruktion

För att hitta ord till ordförståelsetestet har tre olika läroböcker på gymnasienivå använts som material. Den första är en lärobok i religionskunskap för kurs 1 och 2 (*Söka svar*, Leif Eriksson och Malin Mattsson Flennegård, 2012), den andra är en lärobok i samhällskunskap 1, 2 och 3 (*Arena123*, Lars-Olof Karlsson, 2011) och den tredje är ett läromedel i svenska 1 (*Svenska Impulser 1*, Carl-Johan Markstedt, Sven Eriksson, 2008). Religion, samhällskunskap och svenska är tre av totalt nio gymnasiegemensamma ämnen, vilket innebär att alla gymnasieelever läser dessa ämnen oavsett program (Skolverket 2015 [www]). Eftersom de akademiska orden har valts från läromedel i gymnasiegemensamma ämnen innebär det en ökad

sannolikhet att eleverna stöter på dessa ord, även om de inte använder exakt samma läromedel som legat till grund för urvalet i denna studie. När det gäller läromedel i svenska som andraspråk är min erfarenhet att många lärare använder delar av läroböcker skrivna för ämnet svenska, t ex *Svenska Impulser 1*, när det gäller momentet om språkvariation, dialekter och sociolingvistik, vilket är ett gemensamt moment för svenska¹ och svenska som andraspråk² (se likheten i de båda kursplanerna gällande detta ämnesområde i fotnoten nedan). De akademiska orden från *Svenska Impulser 1* som testas i enkäten förekommer i kapitlet om det ovan nämnda momentet, vilket ökar chansen att även sva-elever stöter på dessa ord i undervisningen.

Som tidigare nämnts (se avsnitt 2.3) avses med akademiska ord i denna undersökning även flerordsuttryck. Av de 23 testorden är två stycken flerordsuttryck: *i viss mån* och *i själva verket*.

Vissa av de valda orden har större spridning än andra – ju fler olika texter ett ord förekommer i, desto större spridning har ordet (Nation 2001:16). Här innebär den större spridningen att orden, och med det avses ordstammen för de 21 orden och *hela* uttrycket för de två flerordsuttrycken, har påträffats i samtliga av de tre aktuella läroböckerna (se frekvenstabell i bilagan). För att öka graden av ordets spridning har det eftersträvat att hitta ord som alltså fanns representerade i alla tre läroböckerna; då borde chansen att gymnasieeleverna kommer i kontakt med dessa ord att öka. Så långt det har varit möjligt finns testorden och svarsalternativen representerade i något av de tre läromedlen (se frekvenstabellen i bilagan).

Efter att de akademiska testorden valts ut från de tre läromedlen, har de sedan kontrollerats mot *Den svenska akademiska ordlistan* (Jansson et al. 2012, se avsnitt

---

¹ Från kursplanens centrala innehåll i svenska 1: ”Dialekter och språklig variation i talat och skrivet språk som hänger samman med till exempel ålder, kön och social bakgrund. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.” (Skolverket 2011 [www])

² Från kursplanens centrala innehåll i sva 1: ”Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk.” (Skolverket 2011 [www])

2.4.). De utvalda orden har även testats mot LäSBartT som är en korpus bestående av 1,1 miljoner ord från lättlästa texter (Mühlenbock 2009:325-327), för att säkerställa att orden inte tillhör det svenska basordförrådet. Om ordet finns med i *Den svenska akademiska ordlistan* men inte i LäSBartT med fler än fem träffar har det ansetts som ett akademiskt ord att ta med i läsförståelsetestet. För att få spridning på typen av ord har målet varit att hitta akademiska ord från olika ordklasser. Dock visade det sig att det fanns något fler verb tillhörande kategorin akademiska ord än substantiv, adjektiv och adverb (se tabell 3 nedan).

Tabell 3. Ordklassfördelning av 23 utvalda akademiska testord

substantiv	adjektiv	verb	Adverb
anspråk	omfattande	belysa	avsiktligt
funktion	utmärkande	betona	dock
föreställning		förekomma	i själva verket
utsträckning		präglas av	i viss mån
		rymma	ständigt
		råda	således
		tendera	
		tillämpa	
		upprätthålla	
		uppstå	
		utgöra	
Totalt: 4 substantiv	Totalt: 2 adjektiv	Totalt: 11 verb	Totalt: 6 adverb

Som tabell 3 visar innehåller enkäten övervägande del verb. Även substantiv, adjektiv och adverb finns representerade men inte i lika hög utsträckning.

Det praktiska tillvägagångssättet var att kopiera de tre läroböckerna (sammhällskunskapsboken 450 sidor, svenskboken 270 sidor samt religionsboken 432 sidor) och sedan skanna in samtliga sidor till sökbara pdf-format. Därefter kunde sökningar på diverse akademiska ord företas och slutligen kunde 23 akademiska ord

med fyra svarsalternativ vardera fastställas för ordförståelsetestet. Sökningarna har gjorts med hjälp av dataprogrammet *AntConc*.

Testorden presenteras i en exempelmening hämtad från en av de tre aktuella läroböckerna. Genom att ha autentiska exempelmeningar skapas en kontext till testordet; det är ju denna typ av mening som eleven faktiskt kan stöta på i sin kurslitteratur under åk 1 på gymnasiet. Då orden förekommer i flera kontexter har den exempelmening valts ut som är kortast och förhoppningsvis mest tydlig för testtagarna. Att ”minimera svarsbördan” genom att ställa så enkla frågor som möjligt är viktigt när det gäller att få in så många kompletta enkätsvar som möjligt (Denscombe 2014:51).

Till hjälp för att hitta svarsalternativ har websidan www.synonymer.se samt nätlexikonet *Lexin* använts. Svarsalternativen är akademiska ord och tillhör samma ordklass som testordet. Det har i största möjliga mån eftersträvats svarsalternativ som förekommer i läromedlen. Dock har inte detta gått att uppnå i samtliga fall (se frekvenstabellen i bilagan). Då har istället ett svarsalternativ som tillhör samma ordklass som testordet och övriga distraktorer valts.

När det gäller distraktorerna, det vill säga de ord som utgör de felaktiga svarsalternativen i ordtestet, finns även dessa i de flesta fall representerade i de aktuella läromedlen och tillhör samma typ som testordet. Det har också eftersträvats att någon av distraktorerna ska uppvisa en ortografisk eller fonologisk likhet med testordet, eftersom det har visat sig att en informant tenderar att välja en sådan distraktor om hen inte är säker på svaret (Gimbel 1998, i Golden 2006:118). Detta minskar sannolikheten för att eleven chansar och råkar välja rätt utan att egentligen känna till ordets betydelse, vilket skulle ge ett inte helt sanningsenligt resultat när det gällde elevens faktiska ordförståelse. Nämnas bör att man naturligtvis inte kan veta säkert att testtagaren verkligen har förstått testordet eller bara gissat.

De utvalda testorden kan ibland vara mångtydiga, dvs. ha olika betydelser där alla inte är av akademisk art. Till exempel kan ordet ”rymma” betyda ”fly från” men det är inte den betydelsen som avses i testet, utan här är det den akademiska betydelsen ”innehålla”. Detta kan innebära en ökad svårighet för testtagaren som kanske känner till ett ords betydelse i en annan kontext än den akademiska. Ordens eventuella mångtydighet redovisas i tabell 9 (se bilaga).

3.7. Genomförande och analys

Testet konstruerades i det webbaserade programmet *GoogleForms*. Testtagarna fick webblänken och fyllde i testet via dator eller mobiltelefon.

Det som bedömdes vara svårast var att få enkätsvar från tillräckligt många L2-samt grupp3-elever; målsättningen var minst 100 svar. Därför var det angeläget att börja med denna elevgrupp. En förutsättning för att etablera kontakt med potentiella informanter är att "ha kontaktpunkter till undersökningspopulationen" (Denscombe 2014:47). I mitt fall bestod dessa kontakter av lärarkollegor på såväl min egen som på andra gymnasieskolor. För att nå sva-elever mailades förfrågan till ett tjugotal sva-lärare på olika gymnasieskolor i och runt omkring Göteborg. Det var inte helt lätt i början att få hjälp med enkäten - förmodligen för att lärare generellt sett har lite tid över till extra, ej obligatoriska, åtaganden utöver sin tjänst. Fem lärare åtog sig dock att genomföra webbenkäten med sina elever, utan att jag var närvarande. När jag inte fick fler svar ändrade jag strategi och erbjöd mig att komma ut till den aktuella gymnasieskolan och själv förklara syftet för eleverna och be om deras medverkan i studien. Detta gav ytterligare tre positiva svar från sva-lärare vilket ledde till tre personliga besök på två skolor. När L2-elevernas svar från de olika skolorna hade kommit in var nästa steg att få in svar från L1-elever. Dessa elever kunde kontaktas på min egen gymnasieskola, som är en stor kommunal skola med ca 1900 elever vilka till övervägande del har svenska som modersmål. Fyra lektionsbesök genomfördes. Totalt sett var 12 lärare mig behjälpliga med att få in enkätsvar. Det inkom totalt 286 enkätsvar (tre föll bort, se avsnitt 3.3.) fördelade enligt följande: 106 st. i L1, 126 st. i L2 och 51 st. i grupp 3. När enkätundersökningarna var avklarade kunde svaren laddas ner från Google Forms till ett excelark, i vilket sedan datan analyserades med hjälp av funktioner i Excel.

4. Resultat

4.1. Indelning av informanterna

De 283 informanterna i undersökningen delas, som tidigare nämnts, in i tre grupper: L1-elever, vilka är elever som har uppgett att de endast har svenska som modersmål, L2-elever, som är elever vilka har uppgett att de har ett annat modersmål än svenska och slutligen grupp 3 som består av elever som har uppgett att de har *både* svenska *och* ett annat/flera andra modersmål. De olika gruppernas enkätsvar kommer att analyseras utifrån vissa valda faktorer och beskrivas här i resultatdelen. För tydlighetens skull redovisas resultatsiffror i flera fall även i tabellform.

4.2. Språklig bakgrund

Den språkliga bakgrunden, dvs. elevernas modersmål, har legat till grund för den huvudsakliga indelningen i tre grupper. Här följer resultatet utifrån denna indelning.

4.2.1. Medelvärden utifrån språklig bakgrund

När det gäller antal rätt på ordtestet får elever med svenska som modersmål (L1) högre medelvärde än såväl elever med ett annat modersmål (L2) som flerspråkiga elever med svenska som ett av sina modersmål (grupp 3). I genomsnitt på hela testet svarar L1-eleverna rätt på 67 % och L2- och grupp 3-eleverna svarar rätt på 55 % av testorden. Det är således ingen skillnad i antal rätt mellan L2 och grupp 3.

Tabell 5. Medelvärde i procent och antal rätt på ordtestet för L1, L2 och grupp 3.

	L1	L2	Grupp 3
Procent rätt på ordtestet i medeltal	67 % (<i>exakt: 67,4 %</i>)	55 % (<i>exakt: 54,69 %</i>)	55 % (<i>exakt: 54,95 %</i>)
Antal rätt svar/elev i medeltal (max: 23 poäng)	16 (<i>exakt: 15,51</i>)	13 (<i>exakt: 12,58</i>)	13 (<i>exakt: 12,64</i>)

Som tabell 5 visar når L1-gruppen högst resultat i ordtestet.

4.2.2. *Individuella skillnader*

Naturligtvis finns det individuella skillnader inom grupperna. Spridningen ser ut som följer: Inom L1-gruppen finns det tre elever som fick 5 rätt av 23 samt fem elever som fick 22 poäng av 23. (Ingen har svarat rätt på alla 23 orden.) Inom L2 fick två elever 2 poäng och en elev uppnår 22 av 23 rätt. Slutligen i grupp 3 fick en elev 2 poäng och en elev 22 poäng.

4.3. **Startålder inom L2 och grupp 3**

När det gäller elever med andra modersmål än/utöver svenska (såväl L2 som grupp 3) är det intressant att studera om startåldern för när de började lära sig svenska har betydelse för antal rätt svar i ordtestet.

4.3.1. *Startålder inom L2*

Resultatet visar att i L2-gruppen är det marginell skillnad i antal rätt beroende på när de började lära sig svenska; för att kunna gradera antal rätt anges här antalet med en decimal. Högst resultat hade de elever som började lära sig svenska vid 16-17 års ålder. Men som nämnts ovan är det en homogen grupp när man tittar på resultaten utifrån startåldern och det varierar endast mellan 11,7 och 13,0 antal rätt. Se tabell 6.

Tabell 6. Medelvärde antal rätt för L2-elever utifrån startålder.

L2					
Hur gammal var du när du började lära dig svenska?	1-5 år	6-9 år	10-12 år	13-15 år	16-17 år
Antal informanter:	54 st.	16 st.	10 st.	28 st.	18 st.
Antal rätt i snitt (max: 23)	12,6	12,9	11,7	11,8	13,0
Procent rätt i genomsnitt:	55 %	56 %	51 %	42 %	57 %

Som tabell 6 ovan visar uppnådde L2-eleverna som började studera svenska vid 16-17 års ålder högst medelvärde, 57 % rätt i snitt.

4.3.2. Startålder inom grupp 3

När det gäller elever i grupp 3 är skillnaderna större inom gruppen beroende på när de började lära sig svenska. Dessa elever har alltså uppgett att de har svenska som modersmål utöver ett/flera andra modersmål, men att de började lära sig svenska vid olika ålder. Vad modersmål är utgår här från elevens egen definition. De som lyckats bäst inom grupp 3 är de som började lära sig svenska vid 6-9 års ålder; de har i genomsnitt 16,7 antal rätt av 23. Dock är de bara tre till antalet och därför är det svårt att dra några generella slutsatser utifrån detta resultat. Som tidigare nämnts (se avsnitt 3.4.) avses med modersmål det som eleven själv har definierat som sådant. Se tabell 7.

Tabell 7. Medelvärde antal rätt för grupp 3-elever utifrån startålder.

Grupp 3						
Hur gammal var du när du började lära dig svenska?	Svenska var det första språket jag lärde mig	1-5 år	6-9 år	10-12 år	13-15 år	16-17 år
Antal informanter:	12 st.	32 st.	3 st.	1 st.	3 st.	0 st.
Antal rätt i genomsnitt (max: 23)	14,2	12,2	16,7	14,0	6,3	-
Procent rätt i genomsnitt:	62 %	53 %	73 %	61 %	27 %	-

Som tabellen ovan visar uppnådde de bäst resultat som började lära sig svenska vid 6-7 års ålder. Lägst antal rätt i genomsnitt fick gruppen som började lära sig svenska när de var 13-15 år.

4.4. Skolämnet svenska eller svenska som andraspråk

Ytterligare något som kan vara intressant att studera är huruvida det har någon betydelse för resultatet om eleven läser svenska eller svenska som andraspråk (sva)

på gymnasiet. Enligt gymnasieförordningen 2010:2039 (kap 4 § 11 [www]) får en elev som har ett annat språk än svenska som modersmål läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt ämne istället för svenska³. Det betyder dock inte att alla elever väljer att läsa sva, bara för att de har rätt till det.

En analys av faktorn som gäller svenska- respektive sva-studier kan göras bland eleverna från L2 och grupp 3. Här har dessa två grupper slagits ihop. L2-gruppens 126 elever och grupp 3:s 51 elever blir totalt 177 elever. Av dessa 177 elever läser 159 elever svenska som andraspråk, 17 elever läser svenska och en elev, som plockats bort från denna jämförelse, svarade ”vet ej” på den frågan. Bäst resultat på ordtestet bland dessa 176 elever, som alltså alla har ett annat modersmål än/utöver svenska, uppnådde de som valt att läsa ”svenska. De fick i genomsnitt 15,6 antal rätt av 23. Gruppen som läser sva fick i medeltal 12,3 rätt av 23.

Tabell 8. Medelvärde för elever med ett annat modersmål än/utöver svenska utifrån om de läser svenska eller svenska som andraspråk.

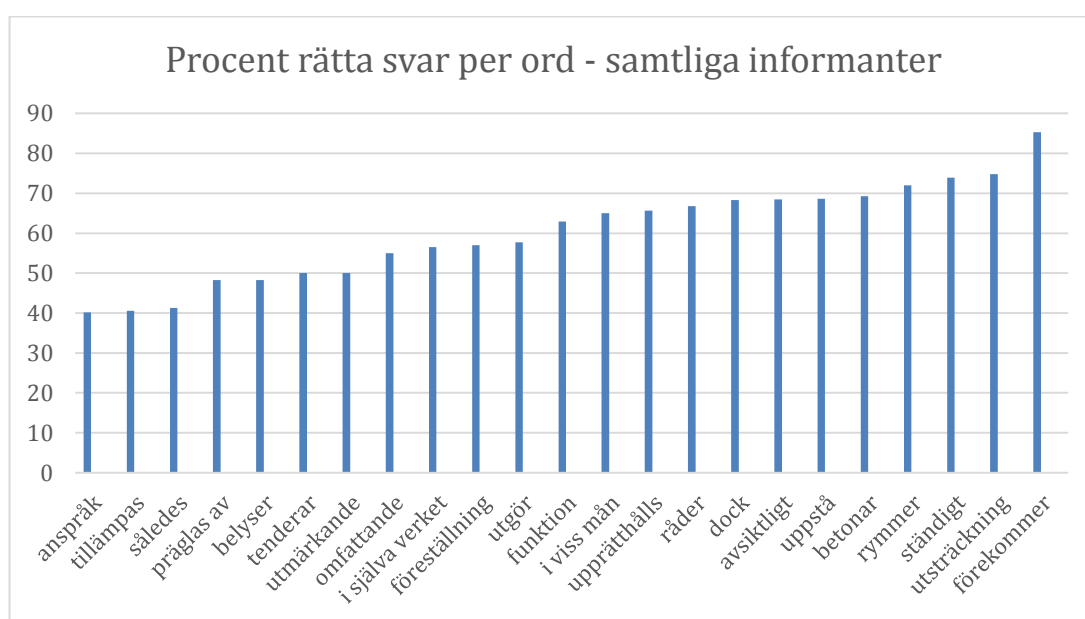
	L2 + grupp 3 som läser svenska som andraspråk:	L2 + grupp 3 som läser svenska:
Antal informanter:	159 st.	17 st.
Antal rätt i genomsnitt (max: 23)	12,3 rätt	15,6 rätt
Procent rätt i genomsnitt:	53 %	68 %

Tabell 8 visar hur resultatet skiljer sig utifrån vilket svenskämne som eleven läser.

³ Gymnasieförordningen 2010:2039 (kap 4 § 11 [www]) lyder så här: ”En elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa svenska som andraspråk som gymnasiegemensamt eller gymnasiesärskolegemensamt ämne i stället för svenska. Eleven får då läsa svenska som individuellt val.”

4.5. Ordförståelsen hos samtliga informanter

Förståelsen av de olika akademiska testorden varierar sinsemellan. Andelen elever, av samtliga 283 informanter, som svarar rätt på testorden varierar mellan 40,2 % för ordet *anspråk* och 85,3 % för ordet *förekommer*. I diagrammet nedan visas hur många som svarat rätt på de olika orden. Orden är ordnade efter procent rätt svar för att ge en tydlig bild av vilket ord som är svårast (längst till vänster) respektive lättast (längst till höger). Se diagrammet nedan.

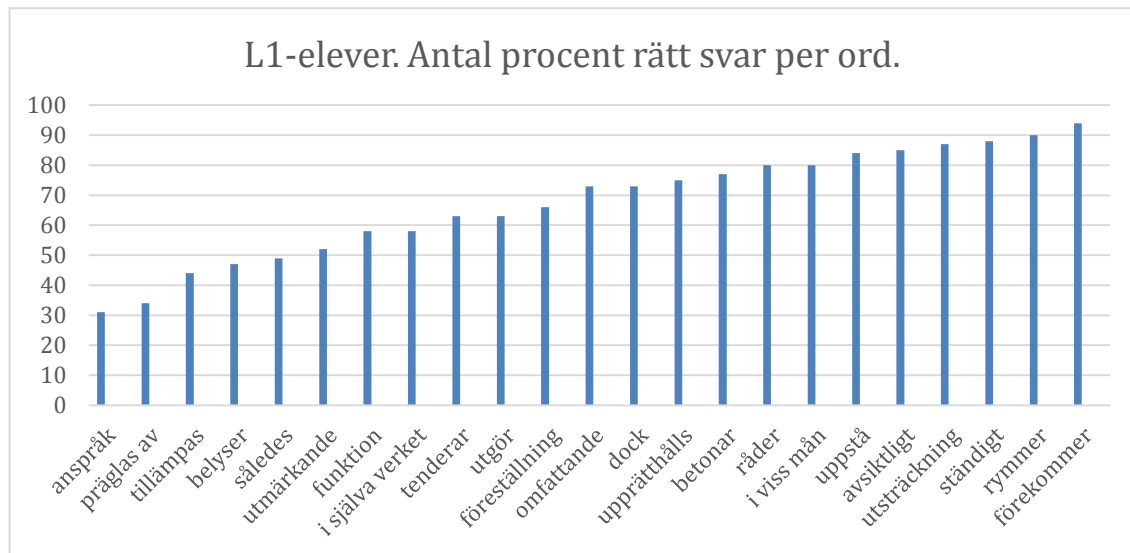

Figur 1. Procent rätta svar per ord för samtliga 283 informanter.

Som diagrammet visar är de testade akademiska orden olika svåra för informanterna. Mellan det svåraste ordet (*anspråk*) och det lättaste ordet (*förekommer*) skiljer det 45 % i antal rätt.

4.6. Ordförståelsen i de tre grupperna

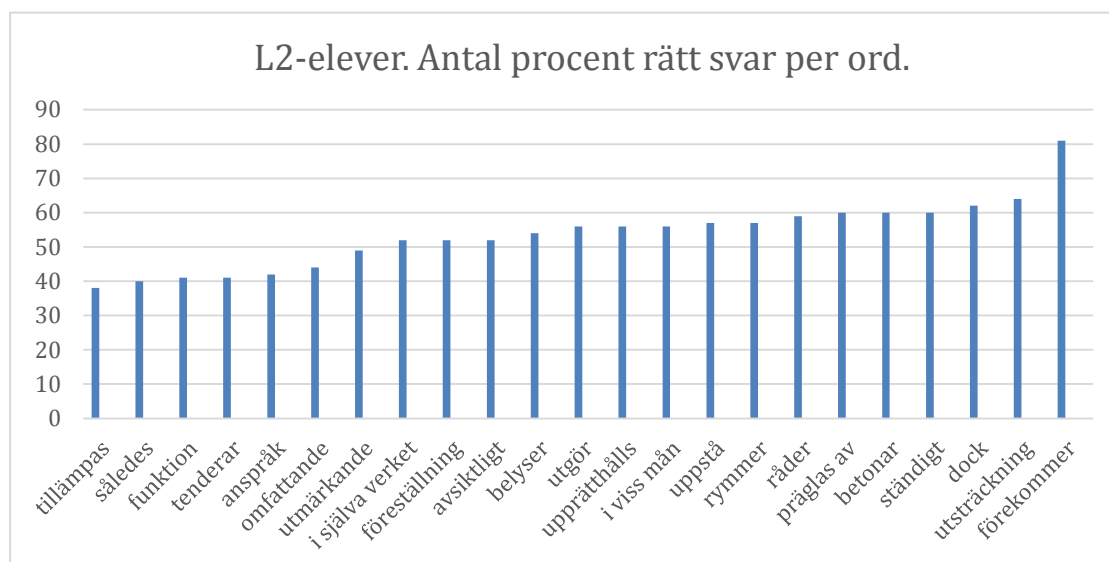
Här följer tre diagram som visar antal procent rätt svar per ord för varje grupp. I L1-gruppen (106 st.) är ordet *anspråk* svårast (31 % rätta svar) och ordet *förekommer* lättast (94 % rätta svar). Se figur 2.

Figur 2. Procent rätta svar per ord för elever med svenska som modersmål (L1)

Som figur 2 visar är orden *anspråk*, *präglas av* och *tillämpas* de svåraste medan *ständigt*, *rymmer* och *förekommer* är lättast.

I gruppen med L2-elever (totalt 126 st.) varierar procentsatsen för korrekta svar mellan 38 % för ordet *tillämpas* och 81 % för ordet *förekommer*. Se diagrammet nedan.

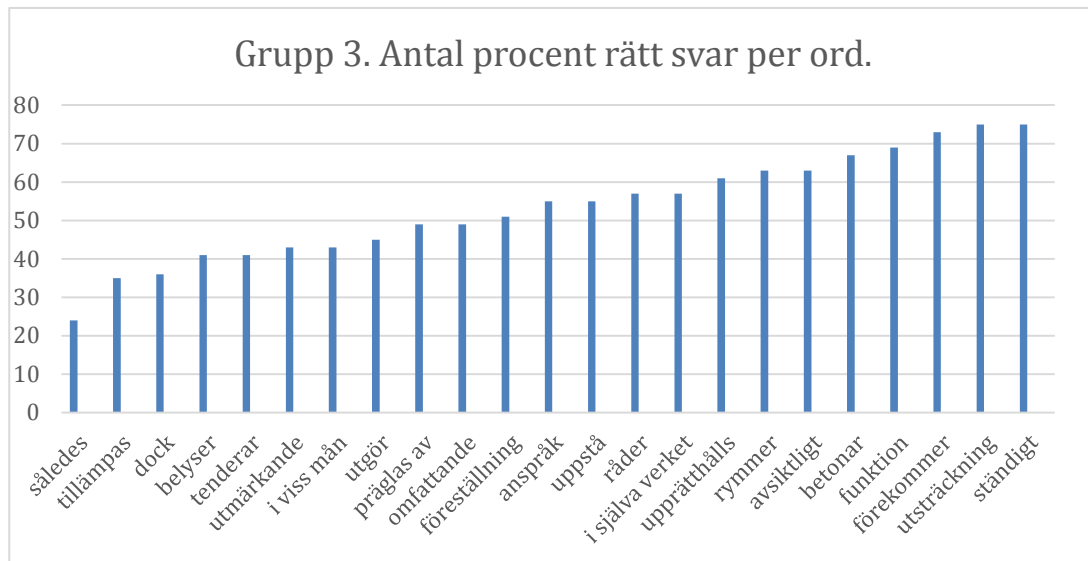

Figur 3. Procent rätta svar per ord för grupp L2.

Som figur 3 visar är det stor skillnad på det svåraste ordet (*tillämpas*) och det lättaste ordet (*förekommer*) i grupp L2.

I grupp 3 (totalt 51 st.) varierar procentsatsen för korrekta svar mellan 24 % för ordet *således* och 75 % för ordet *ständigt*. Se diagrammet nedan.

Figur 4. Procent rätta svar per ord för grupp 3.

Som figur 4 visar är de svåraste orden för grupp 3 följande: *således*, *tillämpas* och *dock*. De lättaste orden är *förekommer*, *utsträckning* och *ständigt*.

5. Diskussion och slutsats

Nedan kommer resultaten från ovan nämnda enkätundersökning att diskuteras och slutsatser dras utifrån tre olika faktorer: språklig bakgrund, startålderns betydelse och svenskämnets betydelse. Dessutom diskuteras skillnaden i svårighetsgrad hos de olika testorden samt konsekvenser för gruppernas kunskapsinhämtning. Förslag på vidare studier ges i varje avsnitt.

5.1. Ordförståelsen utifrån språklig bakgrund

Utifrån denna studie kan man konstatera att åk 1-elever på gymnasiets studieförberedande program med svenska som modersmål förstår fler akademiska ord (67 %) än sina klasskamrater med andra modersmål (55 %). Detta resultat överensstämmer med andra studier (Gimbel 1995, Jørgensen 1984, se avsnitt 2.5.) som visar på samma tendens. Att L1-eleverna i studien skulle förstå testorden i högre utsträckning var väntat, men det är ändå värt att notera att de, på gruppnivå, endast förstår 67 % av de akademiska orden – ord som förekommer i läromedel skrivna för gymnasieelever. Naturligtvis finns det individuella skillnader inom grupperna (se avsnitt 4.2.2.) där det kan noteras att flest rätt återfinns i L1-gruppen med fem elever som uppnår 22 poäng av totalt 23. Ingen uppnår alla rätt på testet. När det gäller L2 och grupp 3 förstår dessa grupper de akademiska orden i samma grad: 55 % förståelse i medeltal för båda grupperna. Enligt Thomas & Collier (1997 i Lindberg 2007:15) kan det ta mellan fem och tio år att utveckla den typ av skolrelaterade andraspråksfärdigheter som krävs för lyckas väl med sina studier på högstadiet och i gymnasiet, något som alltså många flerspråkiga elever i denna studie inte verkar ha hunnit uppnå än när det gäller akademiska ord.

Det akademiska språket är inte någons modersmål (Lindberg 2007:16) vilket är tydligt i den här studien då svenskfödda modersmålstalare inte heller uppnår full poäng i testet. Således är skolspråket något som alla måste lära sig. Ett av svenskämnets syften är också att lära ut ett formellt språk. Detta bör dock inte enbart vara svenskämnets ansvar. De akademiska orden förekommer i alla ämnen och

därmed bör alla ämneslärare tänka på att inte enbart förklara nya ord och begrepp som hör till ämnet, utan även ta i beaktande att det kan finnas elever i klassrummet vilka brister i förståelse för de ord som används för att förklara de nya begreppen, dvs. de akademiska orden. Detta leder i sin tur till att elever kan gå miste om sammanhanget och i slutändan inte kunna inhämta all den kunskap som förväntas av dem. När man som lärare står framför sin gymnasieklass, som oftast består av elever med varierad språklig bakgrund, bör man ha i sitt pedagogiska medvetande att de akademiska, formella orden kan sätta käppar i hjulet för kunskapsinhämtningen. Detta gäller alltså inte bara för sva-elever utan för samtliga i klassrummet – även om det har visat sig i denna undersökning att L2 och grupp 3-elever möter större hinder i förståelsen av akademiska ord.

5.2. Skillnader i ordförståelse inom L2- och grupp 3-elever

5.2.1. *Startålderns betydelse*

Har åldern för när eleverna började lära sig svenska någon betydelse för förståelsen av akademiska ord? Studien visar att det inom L2-gruppen är en relativt liten skillnad utifrån denna faktor. Lägst resultat nådde de L2-elever som började lära sig svenska vid 10-12 års ålder (11,7 rätt av 23). Högst resultat däremot nådde de L2-elever som började lära sig svenska när de var 16-17 år (13,0 rätt av 23). Detta kan tyckas anmärkningsvärt då de alltså inte har varit i Sverige mer än ett till tre år. Tänkbara anledningar kan vara att dessa ungdomar är extra motiverade att lära sig svenska, att de har med sig en god skolgång från sina hemländer, att de har en god kunskap i engelska eller har en god *strategisk kompetens* (se avsnitt 2.5.) när det gäller att till exempel gissa sig till betydelsen av ett nytt ord. Om dessa eventuella förklaringar gäller för hela gruppen eller råkar vara individuella skillnader som ger utslag är svårt att veta. Det hade varit intressant för vidare forskning att genomföra djupintervjuer med dessa 18 elever i studien som uppnådde bäst resultat i L2-gruppen, trots att de alltså varit i Sverige under kort tid (1-3 år). Grupp 3-eleverna uppvisar mer heterogena resultat och bäst lyckades de som började lära sig sitt

modersmål svenska vid 6-9 års ålder (16,7 rätt av 23). Dock är dessa bara tre till antalet vilket kan göra det svårt att dra några generella slutsatser. De elever som angett att ”svenska var det första språket jag lärde mig”, och som även har ett annat modersmål, uppnådde 14,2 rätt av 23 – att jämföra med L1-gruppens 16 av 23 poäng. De som har flera modersmål har alltså en sämre förståelse av de akademiska orden.

5.2.2. Svenskämnets betydelse för förståelsen

Studien visar att bland de elever som har rätt att läsa svenska som andraspråk uppnår de elever bäst testresultat som valt att läsa svenska (67 % rätt, totalt 17 elever) jämfört med de som läser sva (53 % rätt, totalt 159 elever). Vid närmare granskning av resultatet framkommer att de 17 elever som valt svenska istället för sva har angett att ”svenska var det första språk jag lärde mig” (5 st.) eller att de började lära sig svenska när de var 1-5 år gamla (10 st.) respektive 6-9 år (2 st.). Alla utom två är dessutom födda i Sverige. En rimlig förklaring är alltså att dessa 17 individer har en relativt god svenska med sig, vilket också visade sig i testresultatet, och därför inte känner något behov av att läsa sva. Man kan alltså utifrån studien inte säga att en L2- eller grupp 3-elev i allmänhet skulle nå bättre resultat genom att läsa svenska istället för sva. Följaktligen kan man konstatera att ämnesvalet av svenska eller sva inte är en tydlig faktor för vilket resultat eleven uppnådde i testet. Exakt hur sva-ämnet generellt sett bidrar till elevernas förståelse av akademiska ord är svårt att klarlägga i denna studie. Ett rimligt antagande är dock att de elever som läser sva har behov av det och att de är betjänta av det kontrastiva perspektiv som sva-undervisningen kan erbjuda.

5.3. Svåra respektive lätta akademiska testord

Orden *således*, *tillämpas* och *anspråk* var bland de svåraste för samtliga tre grupper. En teori, som dock inte kan sägas stämma i denna studie, är att ju mer

frekvent ett ord är desto lättare är det att förstå (Holmegaard 2007:152). Vid en jämförelse med frekvenstabellen (se bilaga) kan man konstatera att *således* återfinns 28 gånger totalt i de tre läroböckerna, *tillämpas* 27 gånger och *anspråk* bara 8 gånger, vilket gör *anspråk* ovanligt. Kanske är det därför som *anspråk* är svårt men det förklarar inte varför *tillämpas* och *således* var svårt då dessa är mycket mer frekventa än *anspråk*. Detta kan jämföras med ordet *förekommer* vilket återfinns bland de lättaste orden för samtliga grupper (94 % i L1, 81 % i L2 och 73 % i grupp 3) och som får 19 träffar i frekvenslistan (se bilaga). Det lätta ordet *förekommer* är alltså mer ovanligt än två av de svåraste orden i de tre valda läromedlen. Det mest frekventa ordet är *dock*, med 188 träffar i de tre läroböckerna, men det gör det inte till det lättaste för alla testtagare; för grupp 3 är *dock* det tredje svåraste ordet med 36 % rätta svar. Så frågan är vad som gör ett ord lätt eller svårt. De nämnda orden ovan är inte heller mångtydiga, vilket skulle kunna vara en försvårande faktor för förståelsen. Ordet *belyser* är dock mångtydigt vilket skulle kunna förklara att det är det fjärde svåraste ordet för L1 (47 %) och grupp 3 (41 %) – men dock inte för L2 där *belyser* besvaras rätt i 54 % av fallen. Ordets mångtydighet ligger i att det har både en konkret och en abstrakt betydelse och ett antagande här är att den abstrakta betydelsen upplevs som svårare.

Nation (2001:23) talar om s k *learning burden*; ju närmare ett ord är i betydelse till förstaspråket, desto lättare lär man sig det. Om ordet är regelbundet och följer mönster för stavning är det också lättare att lära sig. Om det t o m är ett lånord i förstaspråket och det liknar ordet i svenska, som kanske också lånat in ordet, så blir det ännu lättare. Om eleven har ett modersmål som är nära släkt med svenskan blir det också lättare för inläraren att förstå svenska ord (Holmegaard 2007:136). Vilka testord som i studien uppfattades som svåra eller lätta kan också bero på kontexten. Om exempelmeningen (hämtad från den aktuella läroboken) innehöll ord som eleven inte kände till borde det vara en försvårande faktor. Även förståelsen av distraktorerna spelar troligtvis roll. Dessutom kan det vara så att några av informanterna använder just de läromedel från vilka testorden har hämtats. Det kan i så fall innebära att dessa eventuella elever förstår orden i hög grad eftersom de i sådana fall stött på dem tidigare. Något entydigt svar på varför

vissa ord är svåra eller lätta kan inte ges här. Närmare studier kring denna fråga ryms inte inom denna uppsats men skulle vara intressant för vidare forskning.

5.4. Konsekvenser för gruppernas kunskapsinhämtning

Den tydligaste slutsatsen som kan dras i denna studie är att elever i åk 1 på gymnasiet teoretiska program inte förstår alla akademiska ord som förekommer i läromedel skrivna och avsedda för dem. Graden av förståelse varierar i första hand beroende på språklig bakgrund men även, inom L2 och grupp 3, på startåldern för när man började lära sig svenska. Studien visar, som redan nämnts, att elever med andra modersmål än/utöver svenska har sämre förståelse för akademiska ord, i medeltal 55 %, jämfört med enspråkiga elever med svenska som modersmål, vilka förstår i medeltal 67 % av orden. Detta får rimligtvis konsekvenser för elevgruppernas kunskapsinhämtning och kan medföra en kunskapsklyfta mellan dessa båda grupper.

Enligt statistik från Skolverket (oktober 2016 [www]) har 32 % av alla gymnasieelever i Sverige utländsk bakgrund. När det gäller elever på högskoleförberedande program, vilket denna studie avser, har 24 % utländsk bakgrund (ibid). Denna procentsats varierar naturligtvis från skola till skola men sannolikt kan man konstatera att det i varje klassrum finns en risk för ojämn kunskapsinhämtning på grund av graden av förståelse av det akademiska ordförrådet. En läsare bör förstå 98 % av en text för att kunna inhämta kunskap (se avsnitt 2.1.) och vad händer då om en elev inte förstår mer än 55 % av de akademiska orden, vilka utgör ca 10 % procent av en akademisk text (se avsnitt 2.4.)? Svaret är naturligtvis att det påverkar elevens kunskapsinhämtning. Detta kan drabba såväl elever med svenska som modersmål som andra elevgrupper, men en slutsats man kan dra av studien är att flerspråkiga elever löper större risk att, på grund av brister i förståelsen av skolspråket, hamna efter i sin kunskapsinhämtning.

Något som kan påverka elevens förmåga att tillägna sig ett skolspråk är det språk som eleven har med sig från hemmet. Om skillnaden är liten mellan de språkanvändningsmönster som används hemma och de som används i skolan, ökar

elevens förmåga att tillägna sig ett skolspråk på egen hand. För många elever, särskilt för dem som vuxit upp med begränsad kontakt med undervisningsspråket, krävs det däremot pedagogisk vägledning för att tillägna sig ett akademiskt språk (Lindberg 2007:16). Det är här som lärarens roll blir avgörande. Utifrån denna vetenskap är det alltså av yttersta vikt att lärare i alla gymnasieämnen använder en språkstöttande undervisning (Olvegård 2014:234) och uppmärksammar de akademiska orden och inte bara fokuserar på "sina egna ämnesord". Detta är naturligtvis något som många lärare redan gör men sannolikt kan fler bli medvetna om denna språkliga aspekt av ämnesundervisningen. Att uppmärksamma de akademiska orden skulle också bidra till skolans kompensatoriska uppgift. På så sätt kan en eventuell kunskapsklyfta mellan olika elevgrupper motverkas och man kan höja alla elevers förståelse och kunskapsinhämtning.

När det gäller vidare studier vore det intressant att fokusera på olika didaktiska metoder för att arbeta med förståelsen av akademiska ord i klassrummet. Något som också vore intressant är att göra en mer detaljerad statistisk analys av de data som samlats in i denna studie. En djupare analys av korrelationen mellan svar, grupper och variabler, också på individnivå, skulle kunna leda till ytterligare slutsatser om gymnasieelevers förståelse av akademiska ord.

Litteraturförteckning

- Aitchison, Jean 1987. *Words in the Mind. An Introduction to the Mental Lexikon*.
Oxford: Basil Blackwell.
- Biemiller, A. 1999. *Language and Reading Success*. Brookline Books
- Corson D. 1997. The learning and use of academic English words, *Language Learning*, 1997, vol. 47, s. 671-718
- Coxhead, Averil 1998. *An Academic Word List*. ELI Occasional Publications #18,
School of Linguistics and Applied Language Studies. Wellington: Victoria
University of Wellington.
- Denscombe, Martyn 2009. *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Enström, Ingegerd 2004. Ordförråd och ordinläring – med särskilt fokus på avancerade inlärare. I: Hyltenstam Kenneth & Inger Lindberg (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*, s. 171-196. Lund: Studentlitteratur AB
- Eriksson, Leif & Malin Mattsson Flennegård 2012. *Söka svar 1 och 2*. Stockholm: Liber AB
- Gardner, Dee & Davies Mark 2014. A New Academic Vocabulary List. I: *Applied Linguistics 2014:35/3:305-327*. Oxford: Oxford University Press.
- Gimbel, J. 1995. Bakker og udale. *Sprogforum. Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik 3*. København: Danmarks Pædagogiske Bibliotek.
- Gimbel, J. (1998) Tyrkiske børns fagrelevante danske ordförråd i femte klasse. I Møller, J., P. Quist, A. Holmen og J.N. Jørgensen (red) *Tosproget udvikling. Københavnerstudier i tosprogethed. Køgeserien K4*. Danmarks Lærerhøjskole.
- Golden, Anne 2006. Minoritets elever och ordförrådet i läreböcker. I: Lindberg, Inger och Karin Sandwall (red.), *Språket och kunskapen – att lära på sitt andraspråk i skola och högskola*. Rapport från nordisk konferens den 7-8 oktober 2005 i Göteborg. s. 115-127. Göteborg: Institutionen för svenska som andraspråk, Göteborgs universitet.

- Goulden, Robin & Paul Nation & John Read 1990. How Large Can a Receptive Vocabulary Be? Victoria University of Wellington. I: *Applied Linguistics 1990*, Vol. 11, No. 4. Oxford: Oxford University Press.
- Hancioğlu N. & S. Neufeld & J. Eldridge. 2008. Through the looking glass and into the land of lexico-grammar, *English for Specific Purposes*, 2008, vol. 27, s. 459-479.
- Hart, B. & T R. Risley 1995. *Meaningful Differences in the Everyday Experiences of Young American Children*, 1995, P.H. Brookes.
- Henriksen, Birgit 1995. Hvad vil det sige at kunne et ord? Ordførståelse og ordbeherskelse. I: *Sprogforum. Tidsskrift for sprog-og kulturpedagogik*, 1/3, s. 12-18.
- Holmegaard, Margareta 2007. Långa ord – en svårighet för flerspråkiga studerande? I: Lindberg, Inger & Sofie Johansson Kokkinakis (red.), *OrdiL – En korpusbaserad kartläggning av ordförrådet i läromedel för grundskolans senare år*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. s. 135-165
- Hyland K. & P. Tse 2007. Is there an "Academic Vocabulary"?, *TESOL Quarterly*, 2007, vol. 41, s. 235-253
- Jansson, Håkan & Judy Ribeck & Emma Sköldberg 2012: *Den svenska akademiska ordlistan*.
- Jansson, Håkan & Sofie Johansson Kokkinakis & Judy Ribeck & Emma Sköldberg (2012). *A Swedish Academic Word List: Methods and Data*. I: Proceedings of the XV Euralex International Congress, Oslo, augusti 2012.
- Jørgensen, J. N. (1984) Fremmedarbejderbørns danske ordforråd. En sociolingvistisk undersøgelse. I Ringgaard, R. & V. Sørensen (red): *The Nordic Languages and Modern Linguistics 5*. Århus: Nordisk Institut. Aarhus Universitet.

Kanebrant, Erik & Katarina Heimann Mühlenbock & Sofie Johansson Kokkinakis &

Arne Jönsson & Caroline Liberg & Åsa af Geijerstam & Jenny Wiksten Folkeryd & Johan Falkenjack: *T-MASTER– A tool for assessing students' reading abilities, Proceedings of the 7th International Conference on Computer Supported Education (CSEDU 2015)*.

Karlsson, Lars-Olof 2011. *Arena123*. Malmö: Gleerups

Lexin 2017. <<http://lexin.nada.kth.se/lexin/>>.

Lindberg, Inger 2007. Forskning om läromedelspråk och ordförrådsutveckling I:

Lindberg, Inger & Sofie Johansson Kokkinakis (red.) 2007. *OrdiL – En korpusbaserad kartläggning av ordförrådet i läromedel för grundskolans senare år*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, s. 13-61.

Markstedt, Carl-Johan & Sven Eriksson 2008. *Svenska Impulser 1*. Stockholm:

Sanoma Utbildning AB

Milton, James 2009. *Measuring Second Language Vocabulary Acquisition*. Bristol:

Multilingual Matters

Mühlenbock, Katarina. 2009:325-327.

<<https://spraakbanken.gu.se/swe/publikationer/readable-legible-or-plain-words-presentation-easy-read-swedish-corpus>> Hämtat 2017-03-16.

Nagy, W. & D. Townsend 2012. Words as tools: Learning academic vocabulary as

language acquisition, *Reading Research Quarterly*, 2012, vol. 47, s. 91-108

Nation, I.S.P 2001: *Learning Vocabulary in another language*. Cambridge:

Cambridge University Press.

Neufeld S. & N. Hancioğlu & J. Eldridge 2011. Beware the range in RANGE, and

the

academic in AWL, *System*, 2011, vol. 39, s. 533-538

Olvegård, Lotta 2014. *Herravälde. Är det bara killar eller? Andraspråksläsare*

möter lärobokstexter i historia för gymnasieskolan. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Skolverket 2011. *Läroplaner ämnen och kurser, svenska 1.*

<https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/sok-amnen-kurser-och-program/subject.htm?subjectCode=SVE&courseCode=SVESVE01&lang=sv&tos=gy#anchor_SVESVE01> Hämtat 2017-06-02.

Skolverket 2011. *Läroplaner, ämnen och kurser, svenska som andraspråk 1.*

<https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/sok-amnen-kurser-och-program/subject.htm?subjectCode=SVA&courseCode=SVASVA01&lang=sv&tos=gy#anchor_SVASVA01> Hämtat 2017-06-02.

Skolverket 2015. *Nationella program.*

<<https://www.skolverket.se/skolformer/gymnasieutbildning/gymnasieskola/program-och-utbildningar/nationella-program/nationella-program-1.195720>>
Hämtat 2017-03-16.

Skolverket 2016 (oktober). *Siris, gymnasieskola, elevstatistik.*

<http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&notgeo=&report=gy_elever&p_sub=1&p_flik=G&p_xtra=1&p_programkod=&p_ar=2016&p_lan kod=&p_kommunkod=&p_skolkod=>> Hämtat 2017-05-16.

Schmitt, N. & X. Jiang & W. Grabe 2011. The percentage of words known in a text and reading comprehension, *The Modern Language Journal*, 2011, vol. 95, s. 26-43

Svensén, Bo 2004. *Handbok i lexikografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*, s. 116-118. Falun: Norstedts Akademiska Förlag

Sveriges Riksdag 2010. *Gymnasieförordning (2010:2039)*

<http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/gymnasieforordning-20102039_sfs-2010-2039>
Hämtat 2017-04-18.

Synonymer.se 2017. <www.synonymer.se>.

Thomas & Collier, 1997. *School effectiveness for language minority students.*

Washington, DC: National Clearinghouse for Bilingual Education.

- Townsend D. & A. Filippini & P. Collins & G. Biancarosa 2012. Evidence for the importance of academic word knowledge for the academic achievement of diverse middle school students, *The Elementary School Journal*, 2012, vol. 112, s. 596-518
- Vacca R.T. & Vacca J.A.L. 1996. Content Area Reading, 1996, 5th edition, Harper Collins. Oxford: Oxford University Press
- Viberg, Åke 1993. Andraspråksinläring i olika åldrar. I: *Cerú, Eva (red.) Lärarbok 2. Svenska som andraspråk. Mera om språket och inläringen*, s. 13 – 83. Stockholm: Natur och Kultur.
- Viberg, Åke 1988. Ordförråd och ordinläring. Några utgångspunkter för en studie av hur ordförrådet lärs in. I: Hyltenstam, K & I. Lindberg (utg.), *Första symposiet om svenska som andraspråk. Volym 1: Föredrag om språk, språkinläring och interaktion*, s. 215-233. Stockholms universitet: Centrum för tvåspråkighetsforskning.

Bilagor

Bilaga 1

Tabell 9. Redovisning av de 23 testordens kontext, betydelse och eventuella mångtydighet

Akademiskt ord att undersöka	Ordets kontext i enkäten, dvs. meningen från läroboken	Vad betyder ordet?	Mångtydigt ord?
substantiv			
funktion	Vad är slang och vilken funktion fyller det i språket? (ämne: svenska) (Markstedt, Eriksson 2008:235)	1.sätt att fungera, verksamhet 2.uppgift (Lexin) 1. användning, sätt att fungera, funktionalitet, ändamål, tillämpning, yttring 2. uppgift, roll, arbetsuppgift, befattning, tjänst, åliggande 3. beroende variabel, matematiskt (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Som akademiskt ord i exempelmeningen avses här betydelse 2..
Präglas av	Det hinduiska tänkandet präglas av fruktan för återfödelse utan slut. (ämne: religion) (Eriksson, Mattsson Flennegård 2012:165)	1. stämpla, mynta 2. ge prägel, sätta sin prägel på, ge form, forma; utmärka, känneteckna (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Som akademiskt ord gäller betydelse nr. 2.
föreställning	En vanlig föreställning är att slang är något som endast ungdomar använder. (ämne: svenska) (Markstedt, Eriksson 2008:235)	1.framförande på scen 2. Tanke, idé (Lexin) 1.uppträdande, framförande, uppvisning, show 2.tanke, idé, begrepp, mening, känsla, aning 3. (äld.) förebräelse (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Som akademiskt ord gäller betydelse nr. 2.
Akademiskt ord	Ordets kontext i enkäten, dvs.	Vad betyder ordet?	Mångtydigt

att undersöka	meningen från läroboken		ord?
anspråk	Från vetenskapligt håll har man också riktat kritik mot rörelsens anspråk på att kallas just en moder vetenskap. (ämne: religion)(Eriksson, Mattsson Flennegård 2012:388)	krav (Lexin) krav, pretentioner; ta i anspråk anlita, utnyttja (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord
utsträckning	I vilken utsträckning anser du själv att du talar dialekt? (ämne: svenska) (Markstedt, Eriksson 2008:243)	omfattning, grad (Lexin)	Inte ett mångtydigt ord
adjektiv			
Omfattande	I federala stater har regionerna eller delstaterna rätt att sköta en omfattande del av det politiska beslutsfattandet själva. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011: 53)	stor, betydande, genomgripande, anseelig, mäktig, gedigen, omfångsrik, vidsträckt, vittgående, vitt utbredd, extensiv (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord
Utmärkande	Vad är utmärkande för språket i texten? (ämne: svenska) (Markstedt, Eriksson 2008:30)	karaktäristisk, framträdande, typisk, belysande, betecknande, signifikativ (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord
Verb			
Förekomma	... där valfusk förekommer, råder ingen demokrati (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011: 42)	1. finnas, förefinnas, uppträda, anträffas, existera, påträffas, givas, figurera; utföras, göras; hända, ske, inträffa, äga rum, förevara 2. hinna före, komma i förväg; förebygga, hindra, förhindra, avvärja; föregripa, antecipera, gå händelserna i förväg 3. tillmötesgå, i förväg uppfylla (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen är betydelse nr 1.
Akademiskt ord	Ordets kontext i enkäten, dvs.	Vad betyder ordet?	Mångtydigt

att undersöka	meningen från läroboken		ord?
Råda	I ett land där poliser och domstolar är korrumperade, där tidningarna inte vågar kritisera företeelser i samhället, där lagen inte tillämpas lika för alla, där valfusk förekommer, råder ingen demokrati, hur fin författningen än är. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:42)	1.se rå 2.ge råd; rekommendera, uppmåna 3.vara (för handen, förhärskande), finnas: <i>här råder fred, nöd, vindstilla, det råder inget tvivel om att ...</i> 4.råda bot på eller för avhjälpa, bättra råder, rådde, rätt, rådd (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen som passar exempelmeningen är nr. 3.
Belysa	I det här avsnittet behandlas en rad begrepp som belyser hur olika demokratiska system kan fungera. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:50)	1. lysa på, skina på, kasta ljus på, upplysa, eklärera, illuminera, 2. klarlägga, illustrera, exemplifiera, åskådliggöra (Synonymer.se) 1. Utsätter för ljus 2. Ger bevis för, illustrerar (Lexin)	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen avser betydelse nr. 2.
tendera	Dels tenderar direktdemokratin att bli väldigt nyckfull. Endast medborgare med starkt intresse i en fråga orkar engagera sig och rösta och de som inte direkt berörs uteblir ofta från valet. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:50)	1.visa ansatser till, gå i riktning mot, ha en viss tendens, syfta till, gå ut på; 2.utvecklas i riktning mot, ha benägenhet för, luta åt (Synonymer.se) Lexin: har en viss tendens	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen avser betydelse nr. 2.

Akademiskt ord att undersöka	Ordets kontext i enkäten, dvs. meningen från läroboken	Vad betyder ordet?	Mångtydigt ord?
upprätthålla	Den judiska identiteten upprätthålls främst inom familjen (ämne: religion) (Eriksson, Mattsson Flennegård 2012:261)	bevara, hålla vid makt eller liv: <i>upprätthålla ordningen</i> ; sköta: <i>upprätthålla en tjänst</i> ; hålla i gång: <i>upprätthålla tågtrafiken på en ort</i> (synonymer.se) håller levande, bevarar (Lexin)	Ej ett mångtydigt ord
uppstå	Subkulturer kan tex. uppstå i olika samhällsklasser. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011: 19)	1. uppkommer, tillkommer 2. återvänder till livet (mest om Jesus) (Lexin) 1. uppkomma, börja, skapas, inträda 2. åter bli levande, stiga upp från de döda (synonymer.se)	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen är nr. 1.
utgöra	Majoritetens kultur brukar man säga utgör normen, dvs. det normala i betydelsen ”det vanliga”, det man först tänker på. (ämne: samhällskunskap) (ibid:20)	fungerar som, är; uppgår till (en viss summa) (Lexin) 1. bilda, vara, innebära, fungera som; bestå av, innehålla 2. belöpa sig till, uppgå till; fullgöra, betala (synonymer.se)	Den akademiska betydelsen är nr. 1.
tillämpa	När mänskliga fri- och rättigheter tillämpas innebär det att individen respekteras och skyddas. (ämne: samhällskunskap) (ibid:39)	använda (sig av): <i>tillämpa nya metoder</i> ; omsätta i praktiken: <i>tillämpa sina teoretiska kunskaper</i> ; <i>tillämpad forskning</i> forskning med praktiskt syfte (synonymer.se) använder i praktiken, praktiserar (Lexin)	Inte ett mångtydigt ord

Akademiskt ord att undersöka	Ordets kontext i enkäten, dvs. meningen från läroboken	Vad betyder ordet?	Mångtydigt ord?
rymma	Redan begreppet människovärde rymmer en etisk dimension. (ämne: religion) (Eriksson, Mattsson Flennegård 2012:50)	1.har plats för, innehåller 2. flyr, smiter (Lexin)	Mångtydigt ord. Den akademiska betydelsen är nr. 1.
betona	Hinduismen och buddismen betonar ahimsa (icke-våld). (ämne: religion) (ibid:56)	1.lägger tonvikt på 2. även bildligt: framhåller, understryker (Lexin)	Det akademiska ordet är den bildliga betydelsen.
adverb			
ständigt	Man är under diktatur ständigt utsatt för någon annans nyckfulla beslut. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:37)	alltid, jämt, ideligen, oupphörligt, utan uppehåll, oavbrutet, stundligen, stup i ett, i ett kör (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord
avsiktligt	Makten utövas avsiktligt och avser att leda fram till ett beslut eller en handling. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011: 16)	medveten, planerad, uppsåtlig, överlagd (synonymer.se) medveten, planerad (Lexin)	Inte ett mångtydigt ord
i viss mån	Man kan t ex tala om en medelklasskultur som särskiljer sig från en arbetarklasskultur i vad man vanligen samtalar om, vilka intressen man har, vilken mat man äter, vad man gör på semestern med mera. Men också, åtminstone i viss mån, i vad man har för åsikter och värderingar, och vilket parti man röstar på. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011: 23)	delvis, på sätt och vis (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord
i själva verket	I själva verket är det bara ett tjugotal stater som kan kallas fullt demokratiska. (ämne: samhällskunskap) (ibid:39)	egentligen, faktiskt (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt uttryck

Akademiskt ord att undersöka	Ordets kontext i enkäten, dvs. meningen från läroboken	Vad betyder ordet?	Mångtydigt ord?
således	Människan är enligt socialistiska ideologier en produkt av sin omgivning. Människan kan således vara både ond och god, det beror på samhället runt människan.(ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:139)	följaktligen, alltså, därför, sålunda; på det sättet (synonymer.se) följaktligen, alltså (Lexin)	Inte ett mångtydigt ord
dock	Många gånger har det dock funnits en vilja från socialdemokratiskt håll att hitta breda lösningar som också kunnat accepteras av borgerliga partier. (ämne: samhällskunskap) (Karlsson 2011:143)	i alla fall, ändå, likväl (Lexin) likväl, i alla fall, ändå, men, likafullt, emellertid, ändock, inte desto mindre, trots allt (synonymer.se)	Inte ett mångtydigt ord

Bilaga 2 Tabell 10. Enkätordens (dvs. ordstammens) frekvens i läromedlen.

Typ av ord	Ord	Antal träffar i svensk-boken	Antal träffar i samhälls-boken	Antal träffar i religions-boken	Totalt antal träffar:
Akademiskt testord	Funktion	7	9	8	24
Distraktor	Resultat	21	41	12	74
Rätt alternativ	Uppgift	37	79	15	131
distraktor	konsekvens	2	12	55	69
distraktor	Bidrag	4	66	3	73
Akademiskt testord	Präglas av	0	21	16	110
distraktor	Skapas av	56	57	100	213
Rätt alternativ	Känneteckna	0	4	3	7
distraktor	Producera	2	26	0	28
distraktor	Är beroende av	6	51	12	69
Akademiskt testord	Omfattande	1	21	2	24
distraktor	Begränsad	5	35	2	42
Distraktor	Omdiskuterad	0	6	1	7
distraktor	Viktig	101	308	110	519
Rätt alternativ	Stor	76	525	102	703
Akademiskt testord	Föreställning	1	3	7	11
distraktor	Förklaring	2	18	15	35
Rätt alternativ	Tanke	4	26	35	65
distraktor	Avsikt	0	14	8	22
Akademiskt testord	Anspråk	0	6	2	8
distraktor	Ansvar	3	48	49	100
Rätt alternativ	Krav	10	38	13	61
distraktor	Syfte	16	11	18	45
distraktor	Uttalande	0	5	1	6

Typ av ord	Ord	Antal träffar i svensk-boken	Antal träffar i samhälls-boken	Antal träffar i religions-boken	Totalt antal träffar:
Akademiskt testord	Utsträckning	1	21	2	24
Rätt alternativ	Grad	3	4	8	15
distraktor	Orsak	3	68	14	85
distraktor	Betydelse	18	32	29	79
distraktor	Situation	18	61	31	110
Akademiskt testord	Utmärkande	6	4	12	22
Rätt alternativ	Typiskt	9	9	5	23
distraktor	Utmärkt	2	0	0	2
distraktor	Opassande	1	0	0	1
distraktor	anmärkningsvärt	0	0	0	0
Akademiskt testord	Förekommer	5	7	7	19
distraktor	Föreslås	1	11	0	12
distraktor	Behandlas	3	39	15	57
Rätt alternativ	Finns	137	238	314	689
distraktor	Förklaras	15	46	37	98
Akademiskt testord	Råder	1	12	9	22
distraktor	Uppskattas	3	3	1	7
distraktor	Planeras	10	5	0	15
distraktor	Rådgör	0	0	0	0
Rätt alternativ	Finns	137	238	314	689
Akademiskt testord	Belyser	1	4	4	9
Rätt alternativ	Illustrerar	3	6	0	9
distraktor	Benämner	1	0	3	4
distraktor	Består av	21	35	15	71
distraktor	Reglerar	6	11	86	103
Akademiskt testord	Tenderar	0	6	2	8
distraktor	Verkar	10	10	24	44
Rätt alternativ	Brukar	15	77	8	100
distraktor	Testar	3	4	3	10
distraktor	Avser	3	54	4	61

Typ av ord	Ord	Antal träffar i svensk-boken	Antal träffar i samhälls-boken	Antal träffar i religions-boken	Totalt antal träffar:
Akademiskt testord	Upprätthålls	0	5	3	8
Rätt alternativ	Bevaras	1	1	6	8
distraktor	Uppfattas	15	25	6	46
Distraktor	Uteblir	0	4	0	4
distraktor	Upprättas	0	4	4	8
Akademiskt testord	Uppstå	1	17	33	51
distraktor	beskrivs	87	68	70	225
distraktor	hittas	72	54	16	142
Rätt alternativ	Skapas	56	57	100	213
distraktor	utjämnas	1	3	1	5
Akademiskt testord	Utgör	1	11	5	17
Rätt alternativ	Bildar	17	52	13	82
distraktor	Utövar	1	15	6	22
distraktor	Betyder	48	143	64	255
distraktor	gör	167	204	122	493
Akademiskt testord	Tillämpas	0	22	5	27
distraktor	Finns (i lagen)	137	238	314	689
distraktor	Tillhör (alla medborgare)	5	46	11	62
distraktor	Anpassas (efter medborgarna)	5	16	6	27
Rätt alternativ	Används (i praktiken)	149	156	66	371
Akademiskt testord	Rymmer	2	3	9	14
distraktor	diskuterar	15	42	11	68
distraktor	reflekterar	1	1	2	4
Rätt alternativ	Innehåller	63	42	36	141
distraktor	respekterar	0	8	2	10

Typ av ord	Ord	Antal träffar i svensk-boken	Antal träffar i samhälls-boken	Antal träffar i religions-boken	Totalt antal träffar:
Akademiskt testord	Betonar	3	13	23	39
distraktor	beslutar	0	24	2	26
distraktor	använder	119	157	66	342
Rätt alternativ	Framhåller	1	1	1	3
distraktor	avfärdar	0	0	0	0
Akademiskt testord	Ständigt	5	9	15	29
distraktor	Samtidigt	19	37	5	61
distraktor	aldrig	27	66	28	121
distraktor	stund(tals)	19	1	5	25
Rätt alternativ	alltid	53	35	33	121
Akademiskt testord	Avsiktligt	0	14	8	22
distraktor	Tydligt	5	3	4	12
Rätt alternativ	medvetet	1	2	1	4
distraktor	Allvarligt	1	7	0	8
distraktor	effektivt	3	5	0	8
Akademiskt testord	I viss mån	0	2	0	2
Rätt alternativ	Delvis	2	10	1	13
distraktor	På olika sätt	4	1	4	9
distraktor	Ibland	13	55	20	88
distraktor	ofta	63	227	98	388
Akademiskt testord	I själva verket	1	7	2	10
distraktor	Trots allt	1	1	0	2
distraktor	Nu (för tiden)	26	49	29	104
Rätt alternativ	Faktiskt	9	9	1	19
distraktor	självklart	2	11	2	15

Typ av ord	Ord	Antal träffar i svensk-boken	Antal träffar i samhälls-boken	Antal träffar i religions-boken	<i>Totalt antal träffar:</i>
Akademiskt testord	Således	0	19	9	28
distraktor	I så fall	12	3	6	21
distraktor	Bara	88	138	84	310
distraktor	Till viss del	0	9	1	10
Rätt alternativ	alltså	16	140	17	173
Akademiskt testord	Dock	7	127	54	188
distraktor	Därför	16	67	59	142
Rätt alternativ	Ändå	15	25	16	56
distraktor	Hellre	3	7	2	12
Distraktor	snarare	1	20	2	23

Bilaga 3

Enkäten med de 23 akademiska testorden.

Förståelse av ord/uttryck, åk 1 gymnasiet

Först kommer det några frågor om dig som gör enkäten. Sedan kommer själva testet med ord och uttryck.

Stort tack för din hjälp!

Mvh

Johanna Helje

student vid Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet

*Obligatorisk

Vad heter din skola? *

Vilket program går du på? *

- Ekonomi
- Handels- och administration
- Naturvetenskap
- Samhällsvetenskap
- Teknik
- Humanistiska
- Estetiska
- Annat program

Jag är *

- tjej
- kille
- annat

Hur gammal är du? *

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19

Vilket är ditt modersmål? *

- svenska
- ett annat språk
- svenska OCH ett annat/flera andra språk

Om du har ett annat modersmål än svenska, vilket språk är det? (frivilligt att svara)

Läser du svenska som andraspråk? *

- ja
- nej
- jag vet inte

Hur gammal var du när du började lära dig svenska? *

- Svenska är mitt modersmål, så det var det första språket jag lärde mig.
- 1 - 5 år
- 6 - 9 år
- 10 - 12 år
- 13 - 15 år
- 16 - 17 år

Är du född i Sverige? *

- ja
- nej

NU BÖRJAR UTTRYCKS- OCH ORDFÖRSTÅELSETESTET!

I varje exempelmening står ETT ord/uttryck med STORA BOKSTÄVER. Vad betyder detta ord eller uttryck? Kryssa i det svarsalternativ som du tycker bäst motsvarar vad det betyder.

Ordet/uttrycket och exempelmeningen kommer från läroböcker på gymnasiet i svenska, religion och samhällskunskap (ämnet står inom parentes).

1. Vad är slang och vilken FUNKTION fyller det i språket? (ämne: svenska) *

- resultat
- uppgift
- konsekvens
- bidrag

2. Det hinduiska tänkandet PRÄGLAS AV fruktan för återfödelser utan slut.

(ämne: religion) *

- skapas av
- är beroende av
- kännetecknas av
- produceras av

3. Delstaterna har rätt att sköta en OMFATTANDE del av det politiska beslutsfattandet själva. (ämne: samhällskunskap) *

- begränsad
- omdiskuterad
- viktig
- stor

4. En vanlig FÖRESTÄLLNING är att slangspråk är något som endast ungdomar använder. (ämne: svenska) *

- förklaring
- anledning
- tanke
- avsikt

5. Från vetenskapligt håll har man också riktat kritik mot Scientologikyrkans ANSPRÅK på att kallas just en modern vetenskap. (ämne: religion) *

- ansvar
- krav
- syfte
- uttalande

6. I vilken UTSTRÄCKNING anser du själv att du talar dialekt? (ämne: svenska) *

- grad
- orsak
- betydelse
- situation

7. Vad är UTMÄRKANDE för språket i texten? (ämne: svenska) *

- opassande
- typiskt
- utmärkt
- anmärkningsvärt

8. FÖREKOMMER mycket slang och svordomar i lätttexterna? (ämne: svenska) *

- föreslås
- behandlas
- finns
- förklaras

9. I det här avsnittet behandlas en rad begrepp som BELYSER hur olika demokratiska system kan fungera. (ämne: samhällskunskap) *

- illustrerar
- benämner
- består av
- reglerar

-

10. Direktdemokratin TENDERAR att bli väldigt nyckfull. Endast medborgare med starkt intresse i en fråga orkar engagera sig och rösta (ämne: samhällskunskap) *

- brukar
- testar
- verkar
- avser

11. Den judiska identiteten UPPRÄTTHÅLLS främst inom familjen. (ämne: religion)

- upprättas
- bevaras
- uppfattas
- uteblir

12. Subkulturer kan t.ex. UPPSTÅ i olika samhällsklasser. (ämne: samhällskunskap)

- beskrivs
- hittas
- skapas
- utjämnas

13. Majoritetens kultur brukar man säga UTGÖR normen, dvs. det normala i betydelsen "det vanliga", det man först tänker på. (ämne: samhällskunskap)

- bildar
- utövar
- betyder
- gör

14. När mänskliga fri- och rättigheter TILLÄMPAS innebär det att individen respekteras och skyddas. (ämne: samhällskunskap)

- finns i lagen
- tillhör alla medborgare
- anpassas efter medborgarna
- används i praktiken

15. I ett land [...] där valfusk förekommer, RÅDER ingen demokrati (ämne: samhällskunskap) *

- uppskattas
- planeras
- rådgör
- finns

16. Redan begreppet människovärde RYMMER en etisk dimension. (ämne: religion)

- diskuterar
- reflekterar
- innehåller
- respekterar

17. Hinduismen och buddismen BETONAR ahimsa (icke-våld). (ämne: religion)

- beslutar
- framhåller
- använder
- avfärdar

18. Man är i en diktatur STÄNDIGT utsatt för någon annans nyckfulla beslut. (ämne: samhällskunskap)

- samtidigt
- aldrig
- stundtals
- alltid

19. Makten utövas AVSIKTLIGT och avser att leda fram till ett beslut eller en handling. (ämne: samhällskunskap)

- tydligt
- medvetet
- allvarligt
- effektivt

20. Man kan t ex tala om en medelklasskultur som särskiljer sig från en arbetarklasskultur i vad man vanligen samtalar om [...]. Men också, åtminstone I VISS MÅN, i vad man har för åsikter och värderingar, och vilket parti man röstar på. (ämne: samhällskunskap)

- delvis
- på olika sätt
- ibland
- ofta

21. I SJÄLVA VERKET är det bara ett tjugotal stater som kan kallas fullt demokratiska. (ämne: samhällskunskap)

- trots allt
- nu för tiden
- faktiskt
- självklart

22. Människan är enligt socialistiska ideologier en produkt av sin omgivning. Människan kan SÅLEDES vara både ond och god, det beror på samhället runt människan. (ämne: samhällskunskap)

- i så fall
- bara
- till viss del
- alltså

23. Många gånger har det DOCK funnits en vilja från socialdemokratiskt håll att hitta breda lösningar som också kunnat accepteras av borgerliga partier. (ämne: samhällskunskap)

- därför
- ändå
- hellre
- snarare